

Referansebruksberegninger 2023

Beregninger basert på driftsgranskingene

Regnskapstall for 2021

Framregnede tall for 2022 og 2023

30 referansebruk

AVGITT JUNI 2023

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

NIBIO er sekretariat for Budsjettnemnda for jordbruket

Årlig utkommer:

«Totalkalkylen for jordbruket» (Jordbrukets totalregnskap og budsjett)

«Referansebruksberegninger»

«Resultatkontroll for gjennomføringen av landbrukspolitikken»

«Volum- og prisindeksar for jordbruket» som ligger på:

http://nilf.no/statistikk/Volum-_og_prisindeksar

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023

Beregninger basert på driftsgranskingene

REGNSKAPSTALL FOR 2021

FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023

AVGITT
JUNI 2023

Innholdsfortegnelse

HOVEDRESULTATER	1
1 INNLEDNING	3
1.1 Generelt.....	3
1.1.1 Bakgrunn og formål	3
1.1.2 Endringer tidligere år.....	4
1.1.3 Årets endringer.....	5
1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk	6
1.3 Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket	7
1.4 Årets referansebruksberegninger	8
2 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.....	11
2.1 Bygd på driftsgranskingene	11
2.2 Tilskuddsberegning.....	11
2.3 Registrert arbeid og kapital	11
2.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning	12
2.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning	13
2.6 Gjeldsandeler	15
2.7 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift	15
3 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK	17
3.1 Generelt.....	17
3.2 Arbeidsforbruk	22
3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter	22
3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster	23
3.5 Verdiendring på buskap og varelager	24
4 VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE	25
4.1 Beregningsmetode og forutsetninger	25
4.2 Skift i volumutviklingen	27
4.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene.....	28
5 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE.....	31
5.1 Korn	31
5.2 Poteter.....	31
5.3 Melkeprisen.....	31
5.4 Kjøtt	33
5.5 Ull.....	33
5.6 Annet	33
6 TILSKUDD	35
6.1 Pristilskudd	35
6.1.1 Grunntilskudd	35
6.1.2 Distriktstilskudd melk	36
6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg.....	36
6.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt	37
6.1.5 Tilskudd for lammeslakt og kjeslakt	38

6.2	Driftstilskudd per foretak	39
6.3	Tilskudd til husdyr	39
6.4	Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid	42
6.5	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.	42
6.6	Areal- og kulturlandskapstilskudd	43
6.7	Tilskudd til dyr på beite	45
6.8	Bunnfradrag.....	46
7	FRAMREGNINGSGRUNNLAG	47
7.1	Oversikt	47
7.2	Årgangsindekser	50
7.3	Leid arbeid	51
7.4	Tilskudd	51
8	BEREGNINGRESULTATER	53
8.1	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk.....	53
8.2	Økologisk melkeproduksjon	72
8.3	Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper	74

Hovedresultater

Tabellen nedenfor viser det beregnede vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk, inklusive beregnet inntektsverdi av jordbruksfradraget, og det beregnede helårsutslaget av jordbruksoppjøret 2023 på vederlaget for de enkelte referansebrukene.

Tabell 1 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi av jordbruksfradraget (før skatt). Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2021¹. Kr per årsverk

	Årsverk	2021	2022	2023 ²	Fullt utslag av oppjør ³
1 Melk, 33 årskyr. Landet	2,089	429 200	449 000	374 100	161 500
2 Korn, 507 dekar korn. Landet	0,456	401 400	775 800	574 600	186 900
3 Sau, 169 vinterfôra sauer. Landet	1,278	286 400	364 100	472 600	76 000
4 Melkeproduksjon geit, 146 årsgeiter. Landet	1,610	458 200	494 800	457 500	117 500
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 378 dekar korn. Landet	1,650	609 000	754 100	920 800	49 300
6 Egg og planteprodukter, 6831 høner + 301 daa korn. Landet	1,603	516 500	570 500	533 400	52 600
7 Poteter og korn, 128 dekar poteter + 284 daa korn. Landet	1,241	501 500	580 400	501 200	182 400
8 Ammeku, 31 ammekyr. Landet	1,200	308 600	386 900	452 300	88 600
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	1,816	530 400	550 900	646 700	74 900
10 Grønnsaker, 115 dekar grønnsaker + 346 daa korn. Landet	2,021	447 500	553 200	433 100	171 800
11 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 126 845 fjørfeslakt. Landet	1,011	747 500	980 800	925 800	65 600
12 Økologisk melk, 32 årskyr. Landet	2,021	481 100	516 700	479 800	179 300
13 Melk, 16 årskyr. Landet	1,759	366 700	390 800	385 900	107 600
14 Melk, 53 årskyr. Landet	2,468	500 600	513 600	372 800	199 800
15 Melk, 71 årskyr. Landet	2,883	593 900	615 300	458 700	224 100
16 Melk, 42 årskyr. Arealsoner 1 og 3	2,089	535 900	573 700	465 900	186 800
17 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5A	2,009	390 400	405 400	331 600	154 900
18 Melk, 36 årskyr. Arealsoner 2	1,895	451 000	472 800	378 600	158 500
19 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5B	2,091	417 200	428 800	367 700	148 900
20 Melk, 44 årskyr. Arealsoner 4	2,304	431 500	449 000	320 000	177 400
21 Melk, 29 årskyr. Arealsoner 6 og 7	2,172	442 700	454 300	382 000	194 100
22 Korn, 331 dekar korn. Østlandet	0,305	393 400	762 200	544 000	191 300
23 Korn, 782 dekar korn. Østlandet	0,702	523 800	894 100	732 400	177 500
24 Sau, 159 vinterfôra sauer. Arealsoner 5A og 5B	1,256	258 600	329 400	434 900	74 900
25 Sau, 177 vinterfôra sauer. Arealsoner 6 og 7	1,350	333 500	408 500	509 100	91 100
26 Sau, 86 vinterfôra sauer. Landet	1,062	121 500	163 200	233 900	51 700
27 Sau, 288 vinterfôra sauer. Landet	1,696	388 000	480 200	558 900	107 100
28 Ammeku, 29 ammekyr. «Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	1,242	326 200	383 000	437 700	84 600
29 Ammeku, 35 ammekyr. «Kornområder» (1, 3 og 4)	1,125	292 300	400 400	448 000	81 900
30 Ammeku, 45 ammekyr. Landet	1,396	368 300	463 600	524 600	104 400

- 1) Inntektsendringene på enkeltforetak vil kunne variere mye med innkjøpstidspunkt og volum for handelsgjødsel
- 2) Før utslaget av jordbruksoppjøret 2023 er regnet inn i resultatene for året 2023
- 3) Fullt utslag for kalenderåret 2024 (helårsvirkning av oppjøret) med oppjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2024 (jf. tabell 7.1)

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

1 Innledning

1.1 Generelt

1.1.1 Bakgrunn og formål

Referansebruksberegningene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er blant annet å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksopp-gjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Antall referansebruk og utvalgskriterier har blitt endret opp gjennom årene blant annet etter ønsker fra forhandlingspartene om å ha et mest mulig relevant og formålstjenlig støttemateriale. Referansebruksinndelingen er i tillegg også preget av hva som er mulig ut fra datagrunnlaget for beregningene, den årlige statusrapporten «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk», jf. også kapitlene 3 og 4. Driftsgranskingene er et forvaltningsoppdrag som NIBIO er faglig ansvarlig for. Driftsgranskingsrapporten blir utarbeidet med utgangspunkt i skatteregnskapene til et representativt og tilfeldig utvalg av gårdbrukere fra hele landet. Budsjettnemnda og forhandlingspartene kan komme med innspill og ønsker om både utvalg og vektlegging av driftsformer i Driftsgranskingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001. Sammenligning mellom referansebruksberegninger med ulikt utgivelsesår må også frarådes, først og fremst fordi det er utskifting av deltakerbruk bak referansebruk og dernest fordi det enkelte år er endret på utvalgskriteriene og nummerering for noen referansebruk.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld. nr. 19 (1999–2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992–1993) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig

direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

Det er grunn til å understreke at referansebrukene ikke representerer hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som er dekket av referansebruksberegningene, men de vil likevel ikke kjenne seg igjen i referansebruksberegningene fordi en selv for eksempel har et annet produksjonsomfang, et annet investeringsomfang eller et annet investeringsår enn det gjennomsnittet et referansebruk viser.

Detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke gjengitt i denne publikasjonen. En har valgt å presentere bare noen få sentrale resultatmål. For spesielt interesserte er mer detaljerte beregningsresultater å finne på NIBIO sine internettsider. Tallene for 2023 viser budsjetterte tall før jordbruksforhandlingene, dersom annet ikke er sagt. I tabell 1 og i tabell 8.14 er vist fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppjøret i 2023.

1.1.2 Endringer tidligere år

Budsjettnemnda gjorde i 2011 nærmere vurderinger av situasjonen for store melkeproduksjonsbruk som har investert i nyere tid. Referansebrukene 12, 13 og 14 ble gitt nye utvalgsriterier. Dette førte til at både referansebruk 13 og 14 fikk økt årskuttall i forhold til tidligere års beregninger. Samdrifter ble tatt inn som et nytt referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon».

Til beregningene i 2014 hadde Budsjettnemnda en gjennomgang av referansebrukene med korn med hensyn til representativitet og størrelse. Nemnda vurderte både ulike alternative utvalgsriterier for og eventuelle endringer i antallet av referansebrukene med korn. Datagrunnlaget (driftsgranskingsmaterialet) gir imidlertid begrensninger for hva som er mulig. Nemnda vedtok å beholde referansebrukene 2 og 22 uendret, og å endre utvalgsriteriene for referansebruk 23 til å omfatte de 20 største kornbrukene på Østlandet.

I hovedkapittel 8 ble det i 2014 tatt inn et underkapittel med en liten vurdering av tre referansebruk med kombinerte produksjoner, for å belyse hvilken betydning hver produksjonsgren har.

I 2017 ble referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon» tatt ut. Årsaken var at det fra og med regnskapsåret 2015 (som var basisår i referansebruksberegningene i 2017) ikke lenger er særvirkemidler for samdrift i melkeproduksjon og at partene derfor heller ikke har behov for dette referansebruket under jordbruksforhandlingene. Foretak organisert som samdrift med melkeproduksjon og klassifisert som melkebruk i driftsgranskingsmaterialet, er ikke en del av de ordinære driftsgranskingsbrukene. Disse melkesamdriftene gikk tidligere derfor ikke inn i noen av de andre

referansebrukene med melk og storfeslakt. Fra og med regnskapsåret 2015 (referansebruksberegningene i 2017) inngår melkesamdriftene nå i det datamaterialet som referansebruksberegningene bruker på lik linje med de ordinære driftsgranskingsbrukene med melk. Dette innebærer at de fleste referansebrukene med melk og storfeslakt fra og med beregningene i 2017 i ulik grad har fått økt antall årskyr og produksjonsomfang sammenlignet med foregående år.

På grunn av den store usikkerheten omkring koronapandemien våren 2020, vedtok Budsjettnemnda i 2020 å ikke legge fram referansebruksberegninger som en del av grunnlagsmaterialet til de forenklede jordbruksforhandlingene i 2020. Det ble derfor heller ikke utarbeidet noen Referansebrukspublikasjon 2020.

Budsjettnemnda tok i 2021 inn et nytt referansebruk med grønnsaker. Referansebruket ble plassert inn som nytt nr. 10 «Grønnsaker» med område «Landet». De etterfølgende referansebrukene beholdt samme rekkefølge, men med forskjøvet nummerering, sammenlignet med beregningene i 2019.

Tidligere underkapittel 8.3 «Analyse av kombinerte produksjoner», som var nytt i 2014, ble tatt ut av beregningsmaterialet i 2022.

Fra og med beregningene i 2022 endret Budsjettnemnda utvalgskriteriene til mange av referansebrukene. For referansebrukene med korn ble utvalget avgrenset til de $\frac{2}{3}$ største kornbrukene i driftsgranskingsmaterialet. For referansebrukene med sau ble det satt en minstegrense på 70 vinterfôra sauer for deltakerbrukene som skal inngå i referansebruksberegningene. Disse to utvalgsavgrensingene innebar at kornarealet på referansebruk nr. 2 økte og at referansebruk nr. 3 fikk flere vinterfôra sauer sammenlignet med tidligere års beregninger. For referansebrukene nr. 16-21 med melk ble utvalgskriteriet endret fra landsdeler til arealsoner. Tilsvarende endring ble gjort for referansebrukene nr. 24-25 med sau. For referansebruk nr. 22 med korn ble utvalgskriteriet endret fra kornbrukene med et kornareal mindre enn 400 dekar til et utvalg med de 25 minste kornbrukene. For referansebruk nr. 23 med korn ble utvalgskriteriet endret fra de 20 største til de 25 største kornbrukene.

Budsjettnemnda tok fra og med beregningene i 2022 inn fire nye referansebruk. Disse var referansebruk nr. 26 «Sau» med de 25 minste sauebrukene for område «Landet», referansebruk nr. 28 «Ammeku» for «grasområdene», referansebruk nr. 29 «Ammeku» for «kornområdene» og referansebruk nr. 30 «Ammeku» med de 25 største ammekubrukene for område «Landet».

Budsjettnemnda tok fra og med beregningene i 2022 ut det tidligere referansebruk nr. 25 med korn og korn/svin i område «Trøndelag».

1.1.3 Årets endringer

I årets beregninger er referansebruksinndelingen, utvalgskriteriene og rekkefølgen på referansebrukene uendret sammenlignet med beregningene i 2022. Årets referansebruk er beskrevet i kapittel 1.4.

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2021. I årets beregninger er framregningen av 2021 en utfordring i melkeproduksjonen. Forholdstallet for kumelk i kvoteordningen var 1,07 for 2021, ble satt ned til 0,99 for 2022 og er satt ytterligere ned til 0,95 for 2023. Budsjettnemnda har i år vurdert produksjonen kumelk til å være så spesielt påvirket av denne volumutviklingen at referansebrukene med melk i årets beregninger er behandlet forskjellig fra de øvrige referansebrukene. Basisåret (regnskapsåret) 2021 er beholdt uendret mens det er gjort justeringer i begge de to framregningsårene 2022 og 2023. Justeringene er omtalt i kapittel 4.2.

Tilsvarende er det i totalkalkyleberegningene registrert relativt stor volumnedgang for handelsgjødsel fra 2021 til de to framregningsårene 2022 og 2023. I årets referansebruksberegninger er derfor handelsgjødsel på referansebrukene med et vesentlig omfang av grovfôrbasert eller annet husdyrhold, regnet fram med utviklingen i verdien (= volum x pris) for sum handelsgjødsel i stedet for bare med prisutviklingen, slik prinsippet er for normale år. Budsjettnemnda antar at volumnedgangen i hovedsak har skjedd på foretak med tilgang på husdyrgjødsel. I praksis vil det være store forskjeller mellom enkeltforetak avhengig av gjødselprisene på tidspunktet gjødsla ble kjøpt inn. Referansebruksberegningene tar utgangspunkt i gjennomsnittlig gjødselpris for deltakerbrukene. Årets framregning er omtalt i kapittel 4.2.

I 2021, 2022 og 2023 har det i perioder vært store forskjeller på strømprisene mellom Sør-Norge og Nord-Norge. I fjorårets referansebruksberegninger ble denne forskjellen markert ved at kostnadsposten «Elektrisk kraft» ble regnet fram spesielt for referansebrukene der enten alle deltakerbrukene har «lav strømpris» eller alle har «høy strømpris». Tilsvarende er også gjort i årets beregninger og er nærmere omtalt i kapittel 5.6.

1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk

Som følge av Stortingets vedtak den 1. desember 1975 «Om inntektsopptrappingen i landbruket», ble det et utvidet behov for å kunne sammenligne inntektsnivået i landbruket med inntektsnivået i industrien. Fra før av hadde en totalkalkylen for jordbruket, som viser det totale inntekts- og kostnadsnivået i næringen. Men behovet ble nå utvidet til å gjelde de forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter. Problemene omkring registreringen av inntektsnivået i landbruket ble tatt opp i St.meld. nr. 14 (1976–77) «Om landbrukspolitikken» og i St.meld. nr. 80 (1978–79) «Om inntekt og levekår i landbruket».

En av de viktigste oppgavene Budsjettnemnda ble pålagt i de nevnte Stortingsdokumentene, var å utforme et sett av modellbruk og beregne årsverksinntekten på disse i samsvar med de retningslinjer som ble gitt i dokumentene. Videre å beregne et sammenveid gjennomsnitt av årsverksinntekten i modellbrukssystemet på grunnlag av en sammenveingsmodell med beregnede vektall for den enkelte modell.

Formålet med modellbrukene var å ha et måleinstrument som viste inntektene i jordbruket i forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter, og som kunne brukes til å sammenligne gjennomsnittlig inntektsnivå med gitte normer for effektivitet i jordbruk og industri.

Navnebyttet til referansebruksberegningene fra 1993 markerer et skille i bruken av materialet. Det var en tilpassing av de tidligere modellbruksberegningene etter de retningslinjer som St.prp. nr. 8 (1992–1993) satte. Sammenveid modellbruksinntekt blir ikke lenger nyttet til sammenligning av inntektsnivå og -utvikling i jordbruket med andre grupper, og ble derfor tatt ut av referansebruksberegningene. Likeledes ble kalkylemodellene, som var med i modellbrukssystemet først og fremst for beregning av sammenveid inntekt, tatt ut.

Grunnlaget for referansebrukene i perioden 1993–2000 var som for de tidligere modellene, et utvalg av bruk fra regnskapsundersøkelsene ved NILF (nå NIBIO). Bakgrunns materialet for hvert referansebruk var 15–25 utvalgte driftsgranskingsbruk i driftsgranskingsmaterialet sammenfattet i basismodeller. Budsjettnemnda justerte basismodellene etter prinsipper som var trukket opp for utarbeidelse av referansebrukene, og regnet fram materialet til det år forhandlingene fant sted.

Referansebrukene fra 1993 til 2000 nyttet i større grad enn modellbrukene, registrerte tall direkte uten normering eller annen justering. Men det ble fremdeles gjort enkelte justeringer i forhold til basismaterialet og fortsatt ble både arbeidsforbruket og kapitalen normert i beregningene.

Fra 2001 ble det i realiteten gjort et større brudd i referansebruksberegningene enn i 1993 selv om navnet denne gangen ikke ble endret. Referansebrukene ble lagt om i tråd med St.meld. nr. 19 (1999–2000). Det innebærer at man nytter grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid eller kapital. Ingen referansebruk er direkte sammenlignbare med referansebrukene en hadde fram til og med 2000.

1.3 Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket

Både på referansebrukene og i totalkalkylen for jordbruket er beregningene gjort ved den faktiske markedssituasjonen. Totalkalkylen omfatter hele jordbruket, mens referansebrukene dekker et utvalg av produksjoner, bruksstørrelser og geografiske områder. Inntektsutviklingen målt ved referansebrukene kan ikke uten videre sammenlignes med materialet i totalkalkylens normaliserte regnskaper. Blant annet er referansebrukene volumfaste og fanger dermed ikke opp produsentenes tilpasninger i framregningsperioden, og heller ikke den del av produktivitetens utviklingen som skyldes endringer i bruks- og besetningsstørrelser og endringer i bruksstrukturen (strukturutviklingen) ellers. Det er gjort egne volumframregninger fra regnskapsåret for å ta hensyn til volumtilpasninger som i praksis vil skje i framregningsperioden (se

kapittel 4). I totalkalkylens normaliserte regnskaper kommer alle effekter av produktivitets- og strukturutviklingen til uttrykk. I totalkalkylen inntektsføres også en del statstilskuddsposter som ikke gir inntektsvirkning på referansebrukene. For nærmere omtale av årsaker til forskjeller mellom referansebruksberegningene og totalkalkylens normaliserte regnskaper viser en til kapittel 8.3.

1.4 Årets referansebruksberegninger

Beregningene omfatter 30 referansebruk presentert i de to tabellene 1.1 og 1.2 nedenfor.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 1.1) og en videre inndeling etter geografi, struktur og driftsmåte av de fire driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskingene (tabell 1.2).

I årets beregninger er referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene uendret sammenlignet med fjorårets beregninger.

Tabell 1.1 Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk			Antall bruk
nr.	Produksjon og omfang	Område	i 2021
1	Melk. 33 årskyr	Landet	295
2	Korn. 507 dekar korn	Landet	71
3	Sau. 169 vinterfôra sauer	Landet	113
4	Melkeproduksjon geit. 146 årsgeiter	Landet	17
5	Svin og korn. 49 avlssvin + 378 dekar korn	Landet	32
6	Egg og planteprodukter. 6831 høner + 301 dekar korn	Landet	15
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 284 dekar korn	Landet	16
8	Ammeku. 31 ammekyr	Landet	68
9	Frukt og bær. 49 dekar frukt og bær	Landet	26
10	Grønnsaker. 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn	Landet	14
11	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 126 845 fjorfeslakt	Landet	18

Tabell 1.2 Oversikt over referansebrukene. Område/Arealsoner, struktur og driftsmåte

Ref.bruk			Antall bruk
nr.	Produksjon og omfang	Område/Arealsoner	i 2021
12	Økologisk melk. 32 årskyr	Landet	17
13	Melk. 16 årskyr	Landet	99
14	Melk. 53 årskyr	Landet	99
15	Melk. 71 årskyr	Landet	25
16	Melk. 42 årskyr	Arealsoner 1 og 3	25
17	Melk. 30 årskyr	Arealsoner 5A	80
18	Melk. 36 årskyr	Arealsoner 2	19
19	Melk. 30 årskyr	Arealsoner 5B	85
20	Melk. 44 årskyr	Arealsoner 4	22
21	Melk. 29 årskyr	Arealsoner 6 og 7	64
22	Korn. 331 dekar korn	Østlandet	25
23	Korn. 782 dekar korn	Østlandet	25
24	Sau. 159 vinterfôra sauer	Arealsoner 5A og 5B	78
25	Sau. 177 vinterfôra sauer	Arealsoner 6 og 7	21
26	Sau. 86 vinterfôra sauer	Landet	25
27	Sau. 288 vinterfôra sauer	Landet	25
28	Ammeku. 29 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	38
29	Ammeku. 35 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	29
30	Ammeku. 45 ammekyr	Landet	25

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2021. Basisåret i beregningene er 2021, og disse tallene er som hovedregel regnet fram til 2022 etter registrert prisutvikling i totalalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2023 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i totalalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden.

For å få et mest mulig stabilt materiale, har det vært et mål at referansebrukene bygger på mange faktiske bruk. For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Referansebruksinndelingen er naturligvis preget av hva som er mulig ut fra grunnlagsmaterialet. Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 1.1). Geografi er prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner i referansebruk (tabell 1.2).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen, jf. kapitlene 2.2 og 7.4. Tabellene under viser referansebrukenes soneplassering i årets beregninger.

Tabell 1.3. Oversikt over referansebrukenes soneplassering. Produksjoner

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	Areal sone	Kjøtt sone	Melk sone
1	Melk. 33 årskyr	Landet	5/5A	2	D
2	Korn. 507 dekar korn	Landet	1		
3	Sau. 169 vinterfôra sauer	Landet	5/5A	2	
4	Melkeproduksjon geit. 146 årsgeiter	Landet	6	4	G
5	Svin og korn. 49 avlssvin + 378 dekar korn	Landet	1		
6	Egg og planteprodukter. 6831 høner + 301 dekar korn	Landet	1		
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 284 dekar korn	Landet	1		
8	Ammeku. 31 ammekyr	Landet	5/5A	2	
9	Frukt og bær. 49 dekar frukt og bær	Landet	5/5B	2	
10	Grønnsaker. 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn	Landet	1	1	
11	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 126 845 fjørfeslakt	Landet	1		

Tabell 1.4. Oversikt over referansebrukenes soneplassering. Område, struktur og driftsmåte

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område/Arealsoner	Areal sone	Kjøtt sone	Melk sone
12	Økologisk melk. 32 årskyr	Landet	5/5A	2	D
13	Melk. 16 årskyr	Landet	5/5A	2	D
14	Melk. 53 årskyr	Landet	5/5A	2	D
15	Melk. 71 årskyr	Landet	5/5A	2	D
16	Melk. 42 årskyr	Arealsoner 1 og 3	1	1	B
17	Melk. 30 årskyr	Arealsoner 5A	5/5A	2	C
18	Melk. 36 årskyr	Arealsoner 2	2	1	A
19	Melk. 30 årskyr	Arealsoner 5B	5/5B	2	D
20	Melk. 44 årskyr	Arealsoner 4	4	2	C
21	Melk. 29 årskyr	Arealsoner 6 og 7	6	4	G
22	Korn. 331 dekar korn	Østlandet	3		
23	Korn. 782 dekar korn	Østlandet	1		
24	Sau. 159 vinterfôra sauer	Arealsoner 5A og 5B	5/5B	2	
25	Sau. 177 vinterfôra sauer	Arealsoner 6 og 7	6	4	
26	Sau. 86 vinterfôra sauer	Landet	5/5A	2	
27	Sau. 288 vinterfôra sauer	Landet	5/5A	3	
28	Ammeku. 29 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	5/5A	2	
29	Ammeku. 35 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	3	2	
30	Ammeku. 45 ammekyr	Landet	5/5A	2	

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne publikasjonen, men er å finne på NIBIOs internettsider.

2 Prinsipper for referansebruksberegninger basert på driftsgranskingene

2.1 Bygd på driftsgranskingene

Hovedformålet med driftsgranskingene er å presentere årlige resultater og den mer langsiktige utviklingen for økonomien på gardsbruk der inntekten fra jordbruket har et vesentlig omfang. Undersøkelsen er gjort med grunnlag i skatteregnskap og tilleggsopplysninger om areal, avlinger og arbeidsinnsats. Skatteregnskapene er innhentet fra drøyt 900 jordbruksbedrifter som er spredt rundt i hele landet. Skatteregnskapene blir omarbeidet til driftsregnskap. Det er data fra driftsregnskapene som går inn i driftsgranskingene. Driftsgranskingene omfatter i hovedsak familiebruk med en arbeidsinnsats i jordbruket på ett årsverk eller mer.

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å normalisere kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se kapittel 3.3).

2.2 Tilskuddsberegning

Når en regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingene, vil ingen av driftsgranskingsbrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert i bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

2.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

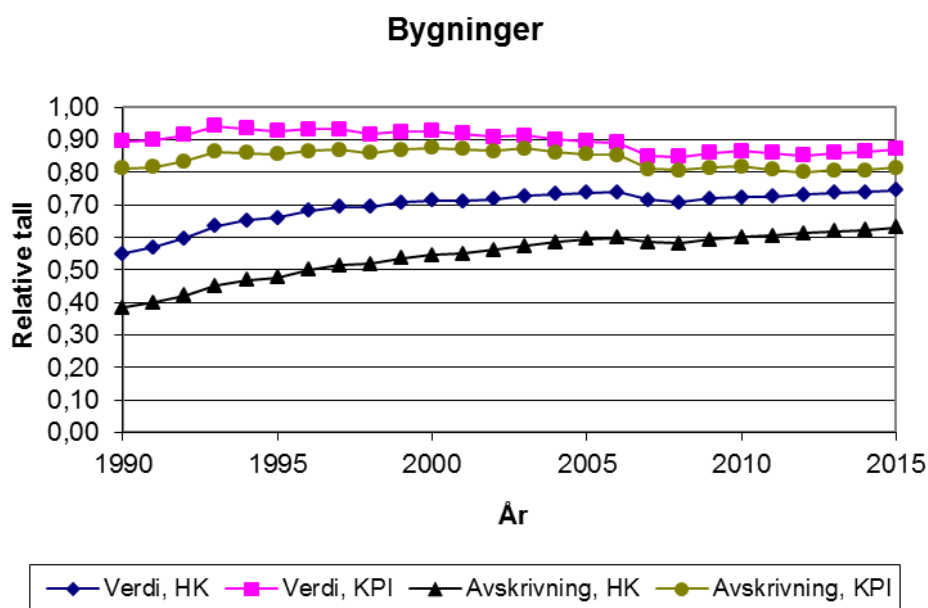
I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen. I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid. Det regnes med en forventet levetid på 15 år for maskiner og biler, 20 år for grøfter og faste vanningsanlegg og 30 år for driftsbygninger.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldo prinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn. Rentekostnaden i referansebruksberegningene må forventes å bli høyere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

2.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning

I figur 2.1 er illustrert betydningen av tre vanlige verdsettingsprinsipper.

Figur 2.1 Avskrivninger og bokført verdi for bygninger etter historisk kost (HK) og KPI-justering sammenlignet med gjenanskaffelsesverdi

Det er forutsatt jevne investeringer. Gjenanskaffelsesverdi, som er nasjonal-regnskapets prinsipp, er satt til 1,00. I total kalkylen prisnivåjusteres kapitalen med prisutviklingen (konsumprisindeksen). For bygninger gir det verdier og avskrivninger på omtrent 90 prosent av det en ville fått med gjenanskaffelses-prinsippet. I skatteregnskap, driftsgranskingene og på referansebrukene verdsettes eiendeler til historisk kostnad. For bygninger, som har lang levetid, betyr historisk kost at regnskapsverdiene bare blir 60–75 prosent av gjenanskaffelsesverdien, mens avskrivningene kan bli halvparten av de to andre prinsippene. Utslagene blir forsterket om investeringene ikke er jevne, men gjennomgående er av eldre dato.

Valg av avskrivningsprinsipp har også betydning for hvordan kapitalen godtgjøres. På referansebrukene (som i skatteregnskapet) regner en med nominelle rentekostnader. I total kalkylen, der en prisnivåjusterer kapitalen hvert år, er det realrenten på lånt kapital som kostnadsføres. Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi, oppstår det en prisstigningseffekt på den lånte delen av kapitalen. Denne «effekt av finansiering» inntektsføres for å finne realrenten.

2.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning

Når investeringene ikke er jevne, det er prisstigning og avskrivningene beregnes etter historisk investeringskostnad, har investeringstidspunktet stor betydning for tolkningen av regnskapsmessig resultat. Når det brukes lineære avskrivninger, som i driftsgranskingene og referansebrukene, kostnadsføres det samme beløpet hvert år i avskrivningsperioden. For bygninger avskrives investeringene med like beløp årlig i 30 år. På grunn av prisstigning vil referansebruk med stor forskjell i gjennomsnittlig investeringstidspunkt, kunne gi relativt store forskjeller i regnskapsførte avskrivninger for den samme bygningen. Denne forskjellen vil være større dersom avskrivninger føres etter saldoprinsippet.

Dette kan illustreres med et eksempel. En jordbruksbedrift bygger en driftsbygning med inventar til 5 mill. kr i år 2000. En annen bedrift bygger eksakt samme bygning ti år senere. Ifølge prisindeksen vil byggekostnaden ha økt med 47,7 prosent. Regnskapsført avskrivning (kostnad) i 2010 vil være nesten 80 000 kr høyere for foretaket med den nyeste, men identiske, driftsbygningen hvis det føres lineær avskrivning. Dersom avskrivningen gjøres etter saldoprinsippet, og veid gjennomsnittlig avskrivningssats for bygning og inventar er 6 prosent, blir forskjellen om lag 145 000 kr.

Tabell 2.1 Illustrasjon av forskjell i regnskapsført avskrivning i år 2010 for to identiske bygninger, bygd i henholdsvis år 2000 og år 2010. Kr per foretak

	Bygd i år 2000	Bygd i år 2010	Differanse
Lineær avskrivning i år 2010	166 700	246 200	-79 500
Saldoavskrivning i år 2010	161 600	307 200	-145 600

Problemstillingen som er illustrert ovenfor, er generell for alle referansebrukene. Det betyr imidlertid mest i produksjoner der mange investeringer er gjort for forholdsvis lang tid tilbake. På referansebrukene kan dette illustreres for melkeproduksjon der materialet er stort nok til å inndele foretakene etter størrelse. I tabell 2.2 er derfor noen melkeproduksjonsbruk med ulik størrelse sammenlignet.

Inndeling etter størrelse vil med stor sannsynlighet samtidig innebære en systematisk sortering av investeringstidspunkt. Referansebruk nr. 13 med 16 årskyr har trolig eldre driftsbygning enn referansebruk nr. 15 med 71 årskyr. For å sammenligne reelle forskjeller i enhetskostnader burde investeringstidspunktet vært likt. Det foreligger ikke data som viser gjennomsnittlig investeringstidspunkt for de ulike referansebrukene. Investeringstidspunktet har stor betydning for å vurdere kostnaden per årsku ved ulikt driftsomfang. Ulike innslag av leasing, som gir stor skjevfordeling av regnskapsført kostnad ved kapitalutstyret over dets levetid, kan også bidra til variasjon.

Samtidig er det sannsynlig at bruk med hovedinvesteringen langt tilbake i tid, vil ha noe mindre rasjonelle driftsopplegg, slik at investeringstidspunktet også har betydning for registrert arbeidsforbruk. Tabell 2.2 viser vesentlig større fall i antall arbeidstimer per årsku enn i regnskapsførte kostnader. Investeringstidspunktets betydning for resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» er derfor mindre enn om regnskapsførte avskrivninger per årsku og timer per årsku vurderes hver for seg.

Tabell 2.2 Regnskapsførte kostnader, arbeidsforbruk og driftsresultat for noen referansebruk med melk med forskjellig driftsomfang. Regnskapsåret 2021

	Referansebruksnummer			
	13	1	14	15
Antall årskyr	16	33	53	71
Sum avskrivninger, kr	153 425	347 610	583 507	765 424
Sum kostnader, kr	1 157 959	2 275 199	3 631 270	4 925 993
Sum arbeidstimer	3245	3855	4553	5319
Avskrivninger, kr per årsku	9 471	10 696	11 093	10 796
Sum kostnader, kr per årsku	71 479	70 006	69 036	69 478
Kostnader inkl. familiens arbeid og rentekrav på innsatt kapital, kr per årsku	107 540	93 422	87 238	85 402
Sum arbeidstimer per årsku	200	119	87	75
Vederlag til arbeid og egenkapital, kr	579 437	828 679	1 165 748	1 642 622
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	329 449	396 605	472 393	569 776

Flere undersøkelser viser fallende kostnader per bås plass med økende driftsomfang. Avskrivninger per årsku i tabell 2.2 illustrerer forskjeller i investeringstidspunkt mellom referansebrukene.

Kostnader inkludert verdsetting av familiens arbeid til 205 kr per time og verdsetting av innsatt kapital i jordbruket til 3 prosent rente, er også vist per årsku. Referansebruket med 16 årskyr har da en total kostnad per årsku som er om lag 26 prosent høyere enn referansebruket med 71 årskyr.

2.6 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

2.7 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

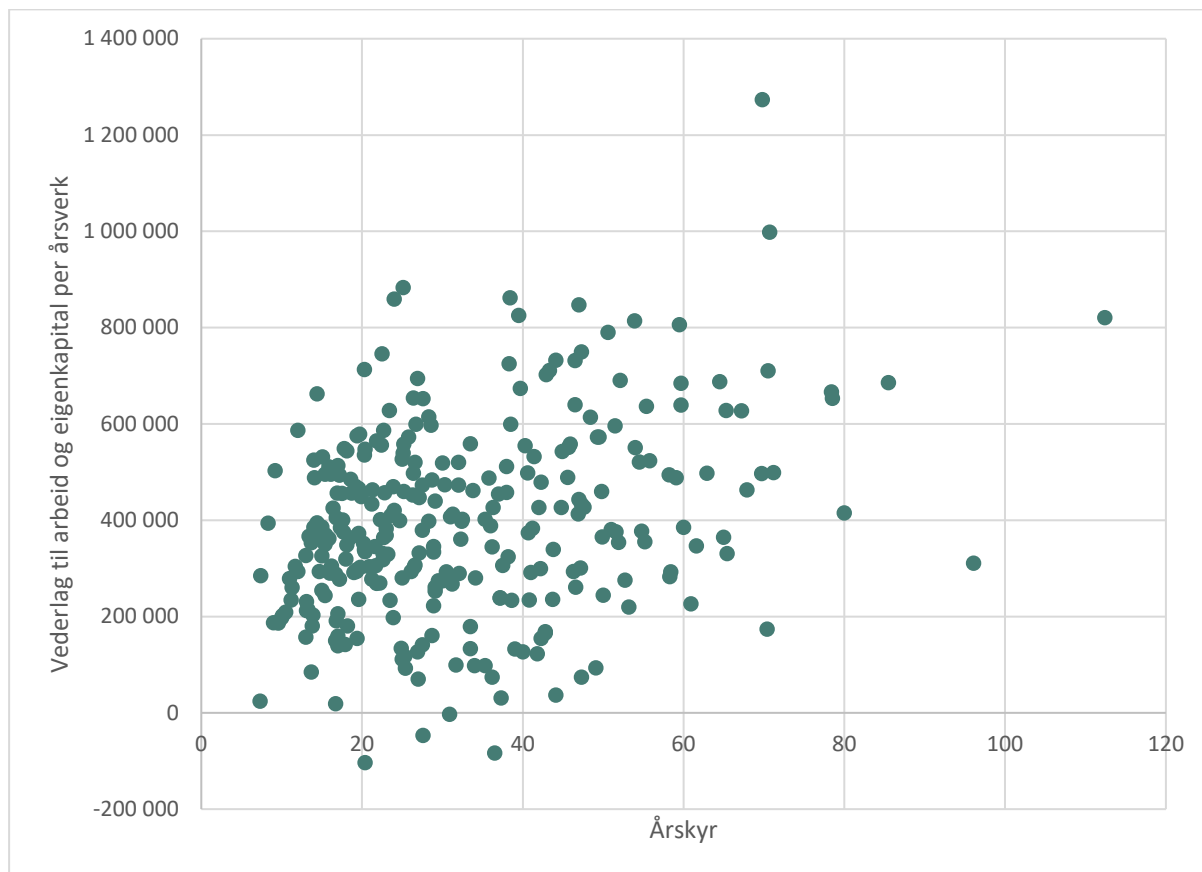
REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

3 Fra driftsgranskingsbruk til referansebruk

3.1 Generelt

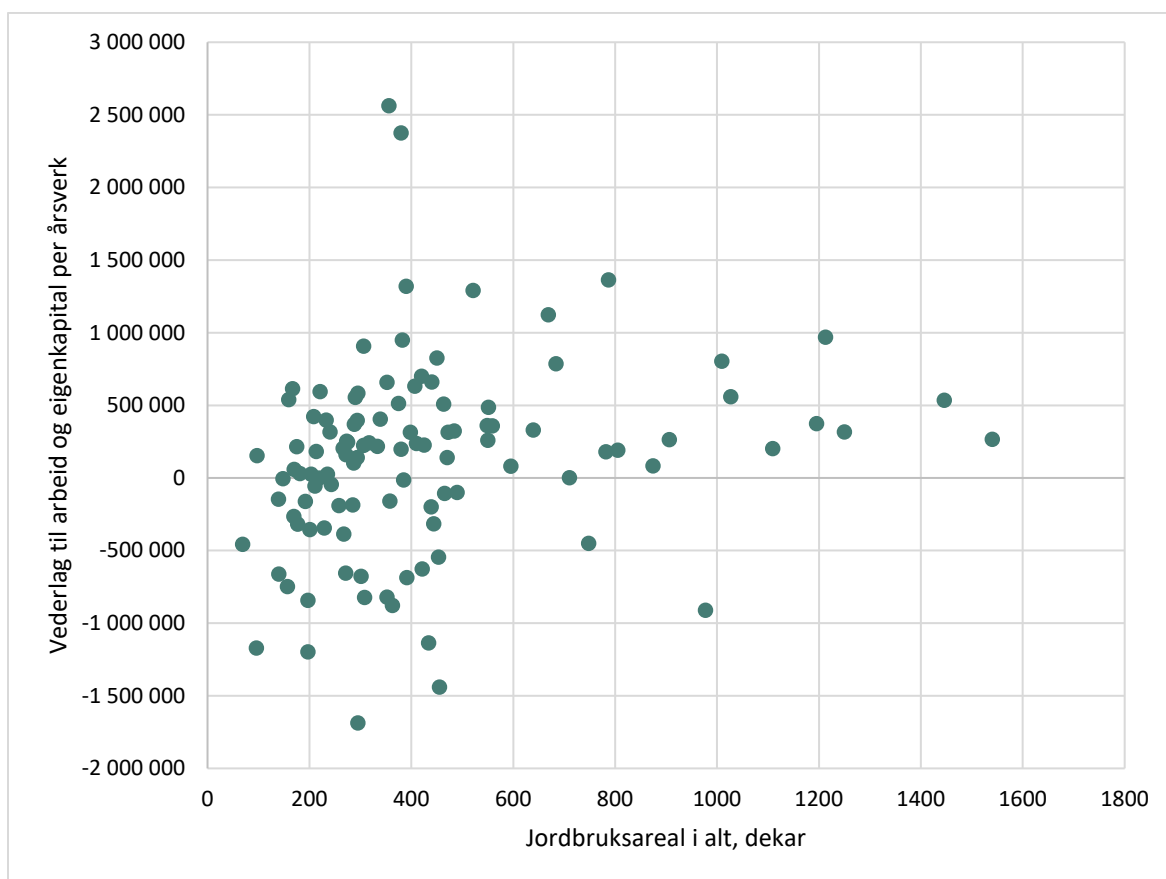
Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Dette innebærer at det vil være variasjoner i oppnådd resultatmål innenfor de enkelte referansebrukene. Figurene nedenfor illustrerer denne variasjonen for de tre produksjonene melk, korn og sau i driftsgranskingene for regnskapsåret 2021, som er det regnskapsmaterialet årets referansebruksberegninger er basert på. Figurene illustrerer dermed variasjonen i oppnådd resultatmål for driftsgranskingsbrukene som i årets beregninger inngår i henholdsvis referansebruk nr. 1, nr. 2 og nr. 3.

Figurene nedenfor er utarbeidet av NIBIO til presentasjoner av «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk – Rekneskapsresultat 2021», publisert av NIBIO i 2023.

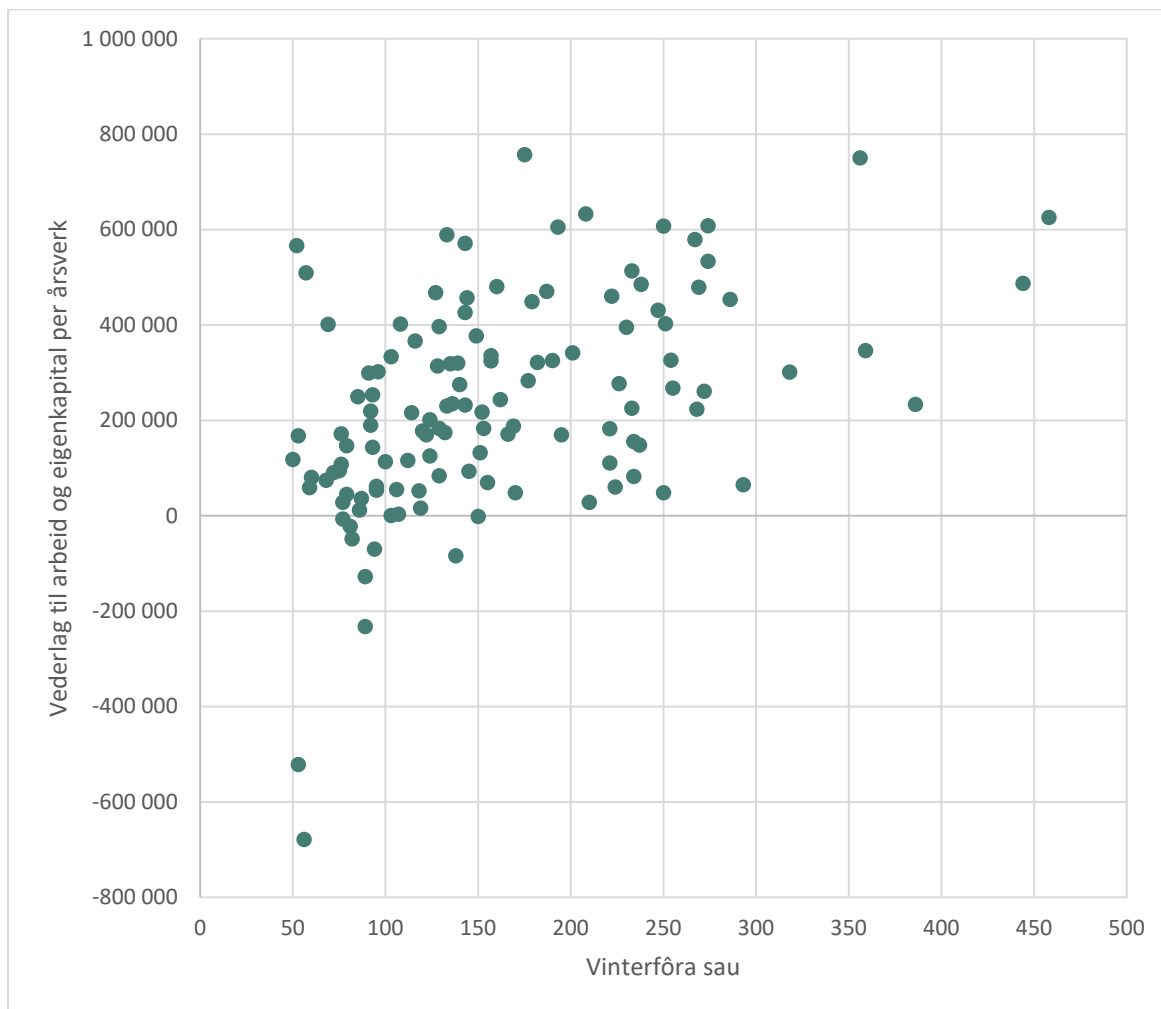

Figur 3.1 Vederlag til arbeid og egenkapital og antall årskyr for 295 driftsgranskingsbruk med driftsformen «produksjon av kumelk og storfeslakt» i «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk – Rekneskapsresultat 2021», NIBIO 2023

Figur 3.2 Vederlag til arbeid og egenkapital og antall dekar jordbruksareal for 107 driftsgranskingsbruk med driftsformen «korndyrking» i «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk – Rekneskapsresultat 2021», NIBIO 2023

Figur 3.3 Vederlag til arbeid og egenkapital og antall vinterfôra sauer for 123 driftsgranskingsbruk med driftsformen «sauhold» i «Driftsgranskinger i jord- og skogbruk – Rekneskapsresultat 2021», NIBIO 2023

For å illustrere spredning i resultatet for alle referansebrukene er det i tabellene 3.1 og 3.2 vist vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de driftsgranskingsbrukene som har lavere vederlag per årsverk enn medianen og de som har høyere vederlag per årsverk enn medianen for hvert referansebruk. Disse vederlagene er regnet før avlingsnormalisering. Ved odde antall driftsgranskingsbruk bak referansebruket, er driftsgranskingsbruket med midterste resultat (medianen) utelatt ved beregningen av vederlaget per årsverk for gruppen av driftsgranskingsbruk med resultat under og over medianen.

Gjennomsnittlig antall årsverk vil være forskjellig i de tre gruppene av driftsgranskingsbruk som utgjør laveste halvdel, høyeste halvdel og hele referansebruket. Vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk for «Referansebruket» (hele gruppen av driftsgranskingsbruk) vil derfor ikke være

gjennomsnittet av vederlaget per årsverk for referansebrukets to tilhørende grupper «Laveste halvdel» og «Høyeste halvdel» i de to tabellene.

Tabell 3.1 Vederlag til arbeid og egenkapital for referansebrukene og for gruppen av driftsgranskingsbruk bak referansebruket med resultat under og over medianverdi. Regnskapsåret 2021 før normalisering av avlinger. Kr per årsverk

	Laveste halvdel	Referanse-bruket	Høyeste halvdel
1 Melk, 33 årskyr. Landet	242 960	397 018	556 808
2 Korn, 507 dekar korn. Landet	-179 385	232 117	613 933
3 Sau, 169 vinterfôra sauer. Landet	97 484	248 726	392 425
4 Melkeproduksjon geit, 146 årsgeiter. Landet	303 346	417 564	535 580
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 378 dekar korn. Landet	286 462	549 531	768 773
6 Egg og planteprodukter, 6831 høner + 301 dekar korn. Landet	135 435	496 460	751 664
7 Poteter og korn, 128 dekar poteter + 284 dekar korn. Landet	218 137	507 636	726 372
8 Ammeku, 31 ammekyr. Landet	67 155	267 238	450 199
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	292 554	499 018	746 453
10 Grønnsaker, 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn. Landet	175 480	431 483	652 811
11 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 126 845 fjørfeslakt. Landet	156 040	674 405	1 104 141

Tabell 3.2 Vederlag til arbeid og egenkapital for referansebrukene og for gruppen av driftsgranskingsbruk bak referansebruket med resultat under og over medianverdi. Regnskapsåret 2021 før normalisering av avlinger. Kr per årsverk

	Laveste halvdel	Referanse-bruket	Høyeste halvdel
12 Økologisk melk, 32 årskyr. Landet	288 097	448 812	608 614
13 Melk, 16 årskyr. Landet	226 820	329 449	451 134
14 Melk, 53 årskyr. Landet	295 015	474 033	664 232
15 Melk, 71 årskyr. Landet	377 834	567 843	760 770
16 Melk, 42 årskyr. Arealzone 1 og 3	290 536	500 289	668 253
17 Melk, 30 årskyr. Arealzone 5A	203 344	357 449	521 926
18 Melk, 36 årskyr. Arealzone 2	271 977	416 705	574 742
19 Melk, 30 årskyr. Arealzone 5B	242 708	383 906	525 496
20 Melk, 44 årskyr. Arealzone 4	282 911	401 007	529 256
21 Melk, 29 årskyr. Arealzone 6 og 7	254 831	412 543	584 071
22 Korn, 331 dekar korn. Østlandet	-334 022	142 694	559 189
23 Korn, 782 dekar korn. Østlandet	40 022	335 891	631 069
24 Sau, 159 vinterfôra sauer. Arealzone 5A og 5B	85 371	223 653	350 210
25 Sau, 177 vinterfôra sauer. Arealzone 6 og 7	122 898	292 247	492 382
26 Sau, 86 vinterfôra sauer. Landet	-17 699	92 125	190 733
27 Sau, 288 vinterfôra sauer. Landet	209 372	349 955	539 808
28 Ammeku, 29 ammekyr. «Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	104 662	286 244	443 959
29 Ammeku, 35 ammekyr. «Kornområder» (1, 3 og 4)	25 239	249 424	483 499
30 Ammeku, 45 ammekyr. Landet	155 757	327 281	500 325

Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskingene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskingene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

3.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1845 timer i et årsverk.

3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebrukene 6 og 7 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene (9 år for referansebruk 6).

Potetavlingen på referansebruk 10 «Grønnsaker» er normalisert med forholdstallet beregnet for referansebruk 7 «Poteter og korn» fordi referansebruk 10, som var nytt i 2021, ikke har mange nok år med egne registrerte potetavlinger.

Tabell 3.3 Beregnet normalårsavling for poteter på referansebruk 6, 7 og 10 i 2021. Kg per daa

Referansebruk nr.	Område	2021
6	Landet	2 337 ¹
7	Landet	2 497
10	Landet	3 022 ²

1) Gjennomsnitt av 9 år

2) Beregnet med forholdstallet fra referansebruk nr. 7 på grunn av for få år med egne registrerte potetavlinger

I tabell 3.4 er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2021 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 2011–2017 og 2019–2021, er ikke normalisert.

Kornavlingene på referansebruk 12 «Økologisk melk» er ikke normalisert. Dette referansebruket har delvis hatt svært lave beregnede avlingstall flere år i 10-

årsperioden og i enkelte år mangler det salgsavling for kornarealer. Årsaken kan i begge tilfeller være at kornavling fra disse arealene er brukt til eget fôr. Det kan bli feil å normalisere opp eller ned solgt kornavling samtidig som referansebruket kan ha brukt en del av avlingen for å redusere kostnadene til innkjøpt fôr.

Kornavlingene på referansebruk 10 «Grønnsaker» (som var nytt i 2021) er normalisert med forholdstallene beregnet for referansebruk 2 «Korn» fordi referansebruket ikke har mange nok år med egne registrerte kornavlinger.

Kornavlingene på fjorårets nye referansebruk 29 «Ammeku» for «kornområdene» og referansebruk 30 «Ammeku» for «landet» er normalisert med forholdstallene beregnet for referansebruk 2 «Korn» fordi de to nye referansebrukene ikke har mange nok år med egne registrerte kornavlinger.

**Tabell 3.4 Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2021 på de enkelte referansebrukene.
Kg korn med 15 prosent vann**

Referansebruk	Bygg	Havre	Hvete
	2021	2021	2021
1	341		
2	428	435	482
5	389	409	479
6	407	411	460
7	493	444	511
8	401	307	
10	434 ¹	561 ¹	488 ¹
11	463	380	448
14	334		307
15	459	450	
16	372	384	365
20	384		
21	247		
22	434	427	446
23	461	451	502
29	375 ¹	362 ¹	286 ¹
30	391 ¹	344 ¹	439 ¹

1) Beregnet med forholdstallet fra referansebruk nr. 2 på grunn av for få år med egne registrerte kornavlinger

3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 «Frukt og bær», der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

Året 2021 var et svært godt avlingsår for frukt. Etter det svake året i 2020 ble det store avlinger for alle fruktarter i 2021. Gunstig klima og lite avling året før var medvirkende årsaker til de gode avlingene. Arealet med plommer fortsatte nedgangen i 2021. Plommeavlingene var svært høye og lå 60 prosent over middelet for de siste ti årene. Epleavlingene var også høye i 2021 og lå 40 prosent over middelet for siste tiåret. Arealet med epler er stigende og var i 2021 det høyeste siden 2004. Pæreavlingene lå 60 prosent over middelet for siste tiåret. Arealet med pærer har vært stabilt de siste årene. Totalvolumet av pærer er økende. De siste årene er det produsert rundt 400 tonn pærer, mens det lå under 200 tonn i flere år. Avlingene av moreller var også gode i 2021. For moreller var avlingsnivået 36 prosent høyere enn middelet for siste tiåret. Epleavlingene lå på 1 533 kg klasse 1 per dekar i snitt, pæreavlingene lå på 1 039 kg per dekar, plommer 763 kg og moreller 988 kg per dekar (driftsgranskingene).

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

3.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeøkning på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

4 Volumframregning på referansebrukene

4.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Resultater for referansebrukene er oppgitt for siste regnskapsår i driftsgranskingene og to framregningsår. Nesten alle resultater er basert på regnskap fra 2021 med prisjusteringer for 2022 og 2023. Bruk i driftsgranskingene har imidlertid også volumutvikling, og for dette er det gjort separate beregninger som tidligere. Mens øvrige resultater er gitt med fast volum og endring i priser, har volumutviklingen faste priser fra 2021 og endring i volum. Siste regnskapsår er sentralt i beregningene, og det kalles her for «basisår».

I 2017 ble det gjort en gjennomgang av metoden for volumframregning. Prinsippene for beregningen av prisfast volumutvikling er likevel uendret. Endringene gjelder i første rekke inflatering til basisår av verdier regnet i løpende priser hentet fra driftsgranskingene.

For verdier regnet til markedspriser er det benyttet 25 ulike prisindekser for denne inflateringen, og fra alle regnskaper er det plukket ut 25 beløp som inflateres med hver sin indeks. Denne inflateringen kan dermed gjennomføres uavhengig av driftsform. Tidligere ble det benyttet konstruerte indekser med faste vekter som varierte mellom driftsformer. Når det gjelder inntekter fra kornproduksjon forutsettes det som tidligere, at avlingene per dekar vokser i takt med NIBIOs beregninger av normalårsavlinger.

Når det gjelder tilskudd forutsettes det at «faste priser» gjelder tilskuddssatser for basisåret. For pristilskudd forutsettes at relativ volumendring fra regnskapsår til basisår er den samme som for markedsinntektene. Dette gjør det mulig å inflatere pristilskudd ut fra summer av tilskudd og summer av markedsinntekter uten å kjenne satsene.

For direkte tilskudd er heller ikke satsene kjent, men tilskuddssummen er kjent og antall enheter som kvalifiserer for tilskudd er tilnærmet kjent. Med dette grunnlaget estimeres en modell hvor tilskuddssummene i basisåret forklares av antall enheter og et konstantledd som varierer mellom soner og regioner. Denne modellen gir tilnærmede satser per enhet i basisåret. I sin tur er det da mulig å regne ut tilskudd for regnskapsår regnet i basisårets satser, i det minste på en tilnærmet måte. Det er tatt hensyn til at driftsgranskingene fører direkte tilskudd som inntekt i utbetalingsåret. Grunnlaget for utbetaling finnes derfor i data fra foregående år. Også tidligere ble det gjort beregninger over volumutvikling av direkte tilskudd, men vesentlig mer summarisk.

Det siste bidraget for å kunne finne volumutviklingen for vederlag til arbeid og egenkapital, kommer fra kapitalkostnader, det vil si avskrivninger og renter på lånt kapital. Disse postene ble før 2017 ikke tatt med i volumframregningen, men det er rimelig å vente at kapitalmengden vil kunne øke når brukene øker i størrelse uten tilsvarende økning av arbeidsforbruket. Avskrivningene er regnet fram til basisåret ved hjelp av prisindekser, og gjeldsrenter er regnet fram ved hjelp av nominelle rentesatser. Med denne enkle tilnærmede beregningen kan en i det minste finne konsekvenser av økt mengde realkapital og gjeld.

Beregningene av alle delposter av vederlaget til arbeid og egenkapital regnet i basisårets priser, gir i sin tur grunnlag for å beregne volumutviklingen. Dette er gjort for de driftsformer der en har tilstrekkelig mange observasjoner til å gi pålitelige tall, og også for alle andre driftsformer sett under ett. I 2022 ble kravet om at alle bruk som ligger bak beregningen skal ha hatt samme driftsform i siste åtte år, fjernet. Nå er det tilstrekkelig at brukene har hatt samme driftsform som i basisåret, i til sammen tre foregående år. Eventuelle observasjonsår med andre driftsformer benyttes ikke. Konstantledd som er spesifikke for hvert bruk, sørger for at dette ikke går utover stabiliteten av resultatene. Med dette grepet er det ikke nødvendig å begrense periode-lengden til åtte år. En kan bruke tolv år som for normalårsavlingene. Til sammen gir dette et bedre beregningsgrunnlag og litt sikrere resultater. Både antall observasjoner per år og antall år er økt.

I tabellen nedenfor er vist antallet bruk som utgjør grunnlaget for beregningene for de seks driftsformene en har gjort beregningene for. Antall bruk varierer nå mellom år, som nevnt i avsnittet over.

Tabell 4.1 Antall jordbruksbedrifter med i beregningene siste år i perioden

Driftsform	Referansebruk	2021
Melk og storfeslakt	1	202
Korn	2	66
Sau	3	67
Korn/svin	5	22
Ammeku	8	47
Øvrige produksjoner og kombinasjoner	4, 6, 7, 9, 10, 11	165

Volumframregningene fra regnskapsåret 2021 er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau), 5 (korn/svin), 8 (ammeku) og for øvrige produksjoner og kombinasjoner. Beregningsresultatene for disse referansebrukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 12–21 regnes forholdsvis ut fra volumframregningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 22 og 23 regnes ut fra volumframregningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 24–27 regnes ut fra

volumframregningene for sau (nr. 3). Referansebrukene 28-30 regnes ut fra volumframregningene for ammeku (nr. 8).

4.2 Skift i volumutviklingen

Det kan være et problem at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i volumutviklingen. Å regne trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 2010–2021 kan gi et dårlig bilde av volumutviklingen i perioden 2021–2023, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år.

I årets beregninger er trendframregning av 2021 en utfordring i melkeproduksjonen. Forholdstallet for kumelk i kvoteordningen var 1,07 for 2021, ble satt ned til 0,99 for 2022 og er satt ytterligere ned til 0,95 for 2023. Budsjettnemnda har i år vurdert produksjonen kumelk til å være så spesielt påvirket av denne volumutviklingen at referansebrukene med melk i årets beregninger er behandlet forskjellig fra de øvrige referansebrukene. Basisåret (regnskapsåret) 2021 er beholdt uendret mens det er gjort justeringer i begge de to framregningsårene 2022 og 2023. Justeringsfaktorene er beregnet på grunnlag av endringen av forholdstallet og endringen i kvotefyllingen fra basisåret 2021 til 2022 og 2023. Fra 2021 til 2022 er det i beregningene brukt en justeringsfaktor på 0,948. Fra 2021 til 2023 er den tilsvarende justeringsfaktoren 0,903. Fra 2022 til 2023 blir justeringsfaktoren da 0,952. Justeringsfaktorene er lagt inn for mengden omsatt melk på inntektsposten «Storfe, melk» og i framregningen av pristilskuddsposten «Distriktstilskudd melk, ku». På kostnadssiden er det lagt inn tilsvarende justeringer av de to variable kostnadspostene «Kraftfôr» og «Annet innkjøpt fôr» i de to framregningsårene 2022 og 2023.

Det er i totalkalkyleberegningene registrert relativt stor volumnedgang for handelsgjødsel fra 2021 til de to framregningsårene 2022 og 2023. I årets referansebruksberegninger er derfor handelsgjødsel på referansebrukene med et vesentlig omfang av grovfôrbasert eller annet husdyrhold, regnet fram med utviklingen i verdien (= volum x pris) for sum handelsgjødsel i totalkalkylen i stedet for bare med prisutviklingen, slik prinsippet er for normale år. Dette er gjort på referansebrukene nr. 1, 3-6, 8, 11-21 og 24-30. De øvrige referansebrukene er regnet fram med prisutviklingen for sum handelsgjødsel, som tidligere år. Budsjettnemnda antar at volumnedgangen i hovedsak har skjedd på foretak med tilgang på husdyrgjødsel. I praksis vil det være store forskjeller mellom enkeltforetak avhengig av gjødselprisene på tidspunktet gjødsla ble kjøpt inn. Referansebrukenesberegningene tar utgangspunkt i gjennomsnittlig gjødselpris for deltakerbrukene. Årets framregningssatser går fram av tabell 7.1 i kapittel 7.1.

Det er ikke tatt hensyn til andre spesielle skift i årets beregninger.

4.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene

I tabellen nedenfor er resultater for volumframregningene for referansebruk 1, 2, 3, 5, 8 og samlet for øvrige (4, 6, 7, 9, 10 og 11) vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 4.2 Volumendringer, i 2021-priser og 1845 timer per årsverk

Referanse- bruk	Trend (årlig endring, 2021-priser)								Per årsverk Med effekt av endret arb.forbruk, kr/årsverk
	Plante- prod., kr/bruk	Husdyr- prod., kr/bruk	Direkte tilskudd, kr/bruk	Kostnader ekskl. kapital, kr/bruk	Avskriv- ninger, kr/bruk	Gjelds- renter, kr/bruk	Arbeids- forbruk, timer/bruk	Inntekter minus kostnader, kr/bruk	
1 Melk og storfeslakt	1 300	47 600	10 500	39 600	13 500	3 500	11	2 800	200
2 Korn	9 300	100	2 000	3 900	1 600	- 300	2	6 200	12 900
3 Sau	500	7 500	2 900	500	3 100	- 700	-22	8 000	8 700
5 Korn/svin	8 800	59 700	2 300	21 800	1 600	- 1 500	1	48 900	29 400
8 Ammeku	1 700	20 600	6 200	14 400	8 300	1 400	6	4 400	2 900
Øvrige	1 600	49 600	6 500	32 900	11 300	1 000	-14	12 500	17 600

I de to tabellene nedenfor er vist utslag av volumframregningene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i henholdsvis 2022-priser og 2023-priser.

Tabell 4.3 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2021 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2022	2023
1	Melk. 33 årskyr	Landet	- 200	- 5 200
2	Korn. 507 dekar korn	Landet	18 600	37 900
3	Sau. 169 vinterfôra sauer	Landet	10 100	21 100
4	Melkeproduksjon geit. 146 årsgeiter	Landet	9 900	11 700
5	Svin og korn. 49 avlssvin + 378 dekar korn	Landet	34 000	78 300
6	Egg og planteprodukter. 6831 høner + 301 dekar korn	Landet	10 400	18 300
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 284 dekar korn	Landet	15 400	27 200
8	Ammeku. 31 ammekyr	Landet	4 100	8 800
9	Frukt og bær. 49 dekar frukt og bær	Landet	10 900	22 400
10	Grønnsaker. 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn	Landet	9 700	18 100
11	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 126 845 fjørfeslakt	Landet	23 400	38 700

Tabell 4.4 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2021 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2022	2023
12	Økologisk melk. 32 årskyr	Landet	- 200	- 5 900
13	Melk. 16 årskyr	Landet	- 100	- 4 300
14	Melk. 53 årskyr	Landet	- 200	- 6 200
15	Melk. 71 årskyr	Landet	- 300	- 7 500
16	Melk. 42 årskyr	Arealsoner 1 og 3	- 200	- 6 600
17	Melk. 30 årskyr	Arealsoner 5A	- 200	- 4 700
18	Melk. 36 årskyr	Arealsoner 2	- 200	- 5 500
19	Melk. 30 årskyr	Arealsoner 5B	- 200	- 5 000
20	Melk. 44 årskyr	Arealsoner 4	- 200	- 5 300
21	Melk. 29 årskyr	Arealsoner 6 og 7	- 200	- 5 400
22	Korn. 331 dekar korn	Østlandet	16 800	34 100
23	Korn. 782 dekar korn	Østlandet	27 600	56 000
24	Sau. 159 vinterfôra sauer	Arealsoner 5A og 5B	9 100	18 900
25	Sau. 177 vinterfôra sauer	Arealsoner 6 og 7	11 900	24 700
26	Sau. 86 vinterfôra sauer	Landet	3 800	7 800
27	Sau. 288 vinterfôra sauer	Landet	14 300	29 600
28	Ammeku. 29 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	4 400	9 400
29	Ammeku. 35 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	3 900	8 300
30	Ammeku. 45 ammekyr	Landet	5 100	10 800

Beregningsresultatet for referansebruk 2 er brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for referansebruk 22 og 23. Årsaken til sterkere volumframregning per årsverk for referansebruk 23 sammenlignet med 22 er at vederlaget for disse to, uten inntektsverdi av jordbruksfradraget, er henholdsvis 438 300 kr per årsverk og 266 400 kr per årsverk.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

5 Priser på enkelte poster på referansebrukene

5.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å regne fram på grunnlag av total kalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2021 er lik den beregnede budsjettprisen for 2022 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2021/2022. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2022 lik budsjettprisen for 2023 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2023 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2022. Her i referansebrukspublikasjonen som utgis etter jordbruksoppgjøret, blir prisendringer som er bestemt i jordbruksoppgjøret 2023, lagt inn i tabellene 1 og 8.14 som viser fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppgjøret.

5.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper og med eventuelle målprisendringer fastsatt i årets jordbruksoppgjør.

5.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2021 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket.

Framregningen fra 2021 blir gjort på grunnlag av utviklingen i total kalkylens melkepris. I total kalkylen føres etterbetalingen på det året den er opptjent. Det betyr at etterbetalinger som ble utbetalt til melkeprodusentene for eksempel i 2022, i total kalkylen er ført som etterbetaling i 2021 (opptjeningsåret). Det ble fra og med beregningene i 2011 vedtatt å korrigere for denne ulike periodiseringen av etterbetalingene ved framregningen av melkeprisen i referansebruksberegningene.

Tabellen nedenfor viser melkeprisen og den ulike periodiseringen av etterbetalingene i de to beregningssystemene for årene 2017–2023. For 2023 er melkeprisen på referansebruk nr. 1 avrundet 4 øre per liter lavere enn i Totalkalkylen, hovedsakelig på grunn av ulik periodisering av etterbetalinger.

Tabell 5.1 Melkepris og periodisering av etterbetaling. Kr per liter

	2017	2018 ¹	2019	2020	2021	2022	2023
Melkepris i totalkalkylen	5,59	5,71	5,45	5,69	6,20	6,09	6,09
Herav etterbetaling	0,57	0,57	0,43	0,76	0,98	0,685	0,63
Melkepris referansebruk nr. 1	5,64	5,65 ¹	5,53	5,30	5,88	6,29	6,05
Herav etterbetaling	0,66	0,57	0,57	0,43	0,76	0,98	0,685

1) Det ble ikke gjort ordinære referansebruksberegninger i 2020 med 2018 som basisår. Melkeprisen her i tabellen er derfor oppnådd gjennomsnittspris for alle melkebrukene i driftsgranskingene for regnskapsåret 2018. Denne vil normalt være lik melkeprisen på referansebruk nr. 1 med tilsvarende basisår.

Tabellene under viser framregningen av melkeprisen (avrundet til nærmeste hele øre) på referansebruk nr. 1 i årets beregninger.

Tabell 5.2 Melkeprisen på referansebruk nr. 1 i 2021 og 2022. Kr per liter

	2021	Utvikling fra 2021 til 2022	2022
Melkepris referansebruk nr. 1	5,88		
+ endring melkepris, totalkalkylen		+ (– 0,11)	
– endring i etterbetaling, totalkalkylen		– (– 0,30)	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		+ (+ 0,22)	
= korrigert utvikling fra 2021 til 2022		= (+ 0,41)	
Melkepris referansebruk nr. 1			6,29

Tabell 5.3 Melkeprisen på referansebruk nr. 1 i 2022 og 2023. Kr per liter

	2022	Utvikling fra 2022 til 2023	2023
Melkepris referansebruk nr. 1	6,29		
+ endring melkepris, totalkalkylen		+ (+ 0,00)	
– endring i etterbetaling, totalkalkylen		– (– 0,06)	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		+ (– 0,30)	
= korrigert utvikling fra 2022 til 2023		= (– 0,24)	
Melkepris referansebruk nr. 1			6,05

Pristillegget til produsent for økologisk produsert melk ble økt fra 75 øre per liter i første halvår 2021 til 85 øre per liter fra 1. juli 2021. Pristillegget var 85 øre per liter i hele 2022 og er videreført uendret i 2023.

5.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i total kalkylen. Prisene i driftsgranskingene er eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

5.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i total kalkylen.

5.6 Annet

På samme måte som i total kalkylen, er det i framregningen brukt KPI fra SSB på 5,8 prosent fra 2021 til 2022 og et anslag for KPI fra SSB på 5,0 prosent fra 2022 til 2023. I relative tall blir dette:

2021 = 100,0   2022 = 105,8   2023 = 111,1

Strømprisen i 2020 og tidligere år var relativt lik i hele landet. I 2021, 2022 og 2023 har det i perioder vært store forskjeller mellom Sør-Norge og Nord-Norge. For å markere denne forskjellen er kostnadsposten «Elektrisk kraft» regnet fram spesielt for referansebrukene der enten alle deltakerbrukene har «lav strømpris» eller alle har «høy strømpris». Lav strømpris gjelder strømprisområdene No3 Midt-Norge og No4 Nord-Norge. Dette gjelder referansebrukene nr. 20, 21 og 25. Høy strømpris gjelder strømprisområdene No1 Øst-Norge, No2 Sør-Vest-Norge og No5 Vest-Norge. Dette gjelder referansebrukene nr. 16, 18, 22 og 23. Øvrige referansebruk er regnet fram med strømprisutviklingen i Total kalkylen som tidligere år. Framregningssatsene går fram av tabell 7.1 i kapittel 7.1.

For referansebruk nr. 11 med fjørfekjøtt brukes det mye gass til oppvarming. Dette er i hovedsak ført på kostnadsposten «Andre forbruksartikler» som normalt regnes fram med konsumprisindeksen. I årets beregning er 50 prosent av denne kostnadsposten på referansebruk nr.11 regnet fram med prisutviklingen for «Gass i veksthus» i Total kalkylen.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

6 Tilskudd

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruksberegningene.

Tilskuddssatsene etter jordbruksoppgjøret 2023 er tatt med, selv om de fleste resultattallene som presenteres senere, er før oppgjør.

6.1 Pristilskudd

6.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn de vedtatte satsendringene for grunntilskudd kjøtt. De vedtatte gjennomsnittlige satsene er vist i tabellen nedenfor. For geitemelk utbetales vedtatte satser vist i tabellen. Ved årets jordbruksoppgjør ble det innført et pristilskudd for økologisk melk på 40 øre per liter.

Tabell 6.1 Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2021	2022	2023	2024
Geitemelk	336,00	346,00	346,00	346,00
Økologisk melk				40,00
Sauerkjøtt	381,00	381,00	381,00	381,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00	515,00

6.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabell 6.2.

Tabell 6.2 Sats for distriktstilskudd melk. Øre per liter

Sone	2021	2022	2023	2024
A ¹	0	0	0	0
B	12	12	15	25
C	37	37	38	58
D	57	57	60	85
E	64	64	67	97
F	73	73	76	111
G	101	101	107	162
H	122	122	128	213
I	180	180	186	241
J	189	189	195	250

1) Omfatter landet utenom sonene B-J

6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabell 6.3.

Tabell 6.3 Sats for distriktstilskudd for kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2021	2022	2023	2024
1	0	0	0	0
2	525	525	525	525
3	805	805	805	805
4	1 180	1 180	1 280	1 580
5	1 240	1 240	1 340	1 640

Tabell 6.4 Sats for distriktstilskudd for kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2021	2022	2023	2024
1	0	0	0	0
2	525	525	525	525
3	805	805	805	805
4	1 390	1 390	1 490	1 790
5	1 440	1 440	1 540	1 840

Tabell 6.5 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av gris. Øre per kg

Sone/Fylke	2021	2022	2023	2024
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	0	0	0	0
4 ¹	510	510	560	605
4 ²		600	650	695
5	540	600	650	695
Agder, Vestland, Møre og Romsdal	110	110	110	110

1) Unntatt alle områder med sone 4 i Troms i 2022, 2023 og 2024

2) Sone 4 i Troms

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Ved jordbruksoppjøret i 2015 ble satsene for Vestlandet og Nord-Norge beholdt uendret på henholdsvis 45 øre og 120 øre per kg mens distriktstilskudd til egg i Trøndelag ble avvirket. Ved jordbruksoppjøret i 2016 ble satsen for Vestlandet redusert med 20 øre til 25 øre per kg og satsen for Nord-Norge redusert med 45 øre til 75 øre per kg. Ved jordbruksoppjørene i 2017-2021 ble begge satsene beholdt uendret. Ved jordbruksoppjøret i 2022 ble satsen for Vestlandet økt med 13 øre til 38 øre per kg og satsen for Nord-Norge økt med 50 øre til 125 øre per kg. Ved årets jordbruksoppjør ble begge satsene økt med 10 øre til 48 øre per kg for Vestlandet og 135 øre per kg for Nord-Norge. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

6.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt

Ved jordbruksoppjøret i 2013 ble det etablert et nytt kvalitetstilskudd for alt storfeslakt med kvalitet O og bedre, med unntak av slaktekategorien «Ku». Det nye tilskuddet blir utbetalt til produsent via slakteriene for slakt levert fra og med januar 2014. Ved jordbruksoppjøret i 2016 ble tilskuddssatsen for kvalitet O redusert med 1,0 kr per kg samtidig som satsen for kvalitet O+ og bedre ble økt med 3,0 kr per kg. Ved jordbruksoppjøret i 2017 ble tilskuddssatsen for kvalitet O redusert med 50 øre per kg og satsen for kvalitet O+ og bedre ble økt med 50 øre per kg. Samtidig ble det, i tillegg til gjeldende krav om kvalitetsklasse for kjøttfylde, innført et kvalitetskrav om fettgruppe 4– eller lavere for slakt levert fra og med 1. januar 2018. Ved jordbruksoppjøret i 2018 ble tilskuddssatsene beholdt uendret samtidig som slaktekategorien «Okse» ble fjernet fra tilskuddsgrunnlaget av hensyn til WTO-forpliktelsene for utforming av blå støtte. Ved jordbruksoppjørene i 2019-2021 ble satsene beholdt uendret. Ved jordbruksoppjøret i 2022 ble begge tilskuddssatsene økt med 3,0 kr per kg. Ved årets jordbruksoppjør ble begge satsene beholdt uendret.

Tabell 6.6 Satser for kvalitetstilskudd storfekjøtt. Kr per kg

	2021	2022	2023	2024
Storfeslakt ¹ , kvalitet O+ og bedre, fettgruppe 4- eller lavere	7,50	7,50	10,50	10,50
Storfeslakt ¹ , kvalitet O og fettgruppe 4- eller lavere	2,50	2,50	5,50	5,50

1) Med unntak av slaktekategoriene «Okse» og «Ku» utenom «Ung ku»

6.1.5 Tilskudd for lammeslakt og kjeslakt

Tilskudd for lammeslakt ble etablert for slakt av kvalitet O eller bedre. Tilskuddet ble tidligere utbetalt som et produksjonstilskudd etter søknad, med grunnlag i antall dyr solgt til slakteri foregående år. Ved jordbruksoppgjøret i 2015 ble tilskudd til lammeslakt endret fra å være et produksjonstilskudd til å bli utbetalt til produsent med slakteoppgjøret via godkjent slakteri. I omleggingsåret 2016 ble lammeslakttilskuddet utbetalt med halv sats som et produksjonstilskudd med grunnlag i antall lam levert til slakt i kalenderåret 2015, og halv sats via slakteri til produsent for lam levert til slakt i kalenderåret 2016. I 2017 ble hele tilskuddssatsen utbetalt til produsent med slakteoppgjøret via godkjent slakteri. Omleggingen av tilskuddsforvaltningen omfattet også tilskuddet til kjeslakt og tillegget for økologiske lammeslakt. Ved jordbruksoppgjøret i 2017 ble kravet om kvalitetsklasse for kjøttfylde hevet til O+ for lammeslakt levert fra og med 1. juli 2017. Ved jordbruksoppgjøret i 2018 ble tilskuddssatsen for lammeslakt redusert med 50 kr per slakt. Ved jordbruksoppgjørene i 2019-2021 ble både tilskuddssatsene for lam- og kjeslakt og tillegget for økologiske lammeslakt beholdt uendret. Ved jordbruksoppgjøret i 2022 ble satsen for kvalitetstilskudd lammeslakt økt med 75 kr per slakt, tillegget for økologiske lammeslakt økt med 10 kr per slakt og satsen for tilskudd til kjeslakt økt med 50 kr per slakt. Ved årets jordbruksoppgjør ble satsen for kvalitetstilskudd lammeslakt økt med 20 kr per slakt, mens tillegget for økologiske lammeslakt ble beholdt uendret. Samtidig ble vektgrensen for kvalitetstilskudd kjeslakt hevet fra 3,5 kg til 5,0 kg mens satsen ble økt fra 350 kr til 420 kr per slakt.

Tabell 6.7 Satser, tilskudd for lammeslakt og kjeslakt. Kr per slakt

	2021	2022	2023	2024
Lammeslakt, kvalitet O+ og bedre	450	450	525	545
Tillegg økologiske lammeslakt, kvalitet O+ og bedre	40	40	50	50
Kjeslakt med slaktevekt over 3,5 kg	300	300	350	
Kjeslakt med slaktevekt over 5,0 kg				420

6.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon og til foretak med spesialisert kjøttfeproduksjon. Foretak med kumelkproduksjon og ammekyr (av minst 50 prosent kjøttferase) i spesialisert kjøttfeproduksjon, skal kunne motta driftstilskudd for begge produksjoner.

Tabell 6.8 Driftstilskudd per foretak. Kr per foretak per år og kr per dyr per år

	2021	2022	2023	2024 ¹
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere, kr per foretak</i>				
Arealzone 2	154 550	164 550	238 050	282 050
Arealzone 1, 3 og 4	158 550	168 550	242 050	282 050
Arealzone 5	181 300	195 300	268 800	315 800
Arealzone 6 og 7	189 550	203 550	277 050	344 050
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere, kr per foretak</i>				
	189 310	189 310	262 810	297 810
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr, kr per melkeku</i>				
Arealzone 2	30 910	32 910	47 610	56 410
Arealzone 1, 3 og 4	31 710	33 710	48 410	56 410
Arealzone 5	36 260	39 060	53 760	63 160
Arealzone 6 og 7	37 910	40 710	55 410	68 810
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kr per geit</i>				
	7 011	7 011	9 734	11 030
<i>Spesialisert kjøttfeproduksjon</i>				
40 ammekyr eller flere, kr per foretak, arealzone 1-4	136 560	146 560	230 560	230 560
40 ammekyr eller flere, kr per foretak, arealzone 5-7	179 520	193 520	297 520	307 520
6-39 ammekyr, kr per ammeku ² , arealzone 1-4	3 414	3 664	5 764	5 764
6-39 ammekyr, kr per ammeku ² , arealzone 5-7	4 488	4 838	7 438	7 688

1) Foreløpige satser

2) Regnet fra første ammeku

6.3 Tilskudd til husdyr

Tilskudd til husdyr blir avgrenset til et maksimalt beløp per foretak. For husdyrtilskudd, inklusive tilskudd til små og mellomstore melkebruk, var maksimalbeløpet 530 000 kroner per foretak for utbetalingene i 2020, 2021 og for den ordinære utbetalingen i februar 2022 (for søknadsåret 2021). Maksimalbeløpet per foretak ble midlertidig suspendert for den ekstra engangsutbetalingen av husdyrtilskudd i september 2022 (avtalt ved jordbruksoppgjøret 2022 som en del av kompensasjonspakken for inntektssvikten i 2022) og for de ordinære søknadsomgangene i 2022 med utbetaling i 2023. Ved årets jordbruksoppgjør ble suspensjonen av maksimalbeløpet for tilskudd til husdyr videreført for søknadsåret 2023 med utbetaling i 2024. Fra og med 2014 ble tilskudd til lamme- og kjeslakt skilt ut som en egen produksjonstilskuddsordning som ikke lenger skal omfattes av maksimalbeløpsavgrensingen for tilskudd til husdyr.

Tilskudd til husdyr ble til og med i 2017 utbetalt to ganger i året etter søknad 20.01. og 20.08. Ved søknad 20.08. kom utbetalingene først i februar året etter. Tilskudd til husdyr etter jordbruksoppgjøret 2016/2017 ble derfor først utbetalt i 2017 når det gjaldt tilskuddet fra 01.07.16, mens endringene i tilskudd til husdyr med virkning for tellingen per 31.12.16 ble utbetalt andre halvår 2017.

Fra mai 2017 trådte et nytt produksjonstilskuddssystem i kraft. I det nye produksjonstilskuddssystemet er det to søknadsfrister og to telledatoer per år. Søknadsfristene er 15. mars (med telledato 1. mars) og 15. oktober (med telledato 1. oktober), med unntak av i overgangsåret 2017. I overgangsåret 2017 var første søknadsfrist 15. mai, med telledato 1. mai, og andre søknadsfrist 29. oktober, med telledato 1. oktober. I det nye produksjonstilskuddssystemet vil det bare være én utbetaling i året, i februar året etter de to søknadsomgangene. Første utbetaling etter det nye produksjonstilskuddssystemet var i februar 2018.

Ved jordbruksoppgjøret i 2018 ble det innført et eget husdyrtilskudd for små og mellomstore melkebruk. Foretaket må ha seks melkekyr for å være tilskuddsberettiget. Fra og med seks melkekyr ble det i 2019 gitt et tilskudd på 1 400 kr per melkeku (regnet fra første melkeku) opp til og med 23 melkekyr. Maksimalt tilskudd i 2019 ble da 32 200 kr per foretak. Deretter (for melkebruk med flere enn 23 melkekyr) ble beregnet tilskudd i 2019 redusert med 1 150 kr per melkeku slik at tilskuddet ble null for foretak med 51 eller flere melkekyr.

I tabellen under er det oppgitt utbetalte satser for årene 2021–2023 og foreløpige satser for 2024.

Tabell 6.9 Tilskudd til husdyr 2021, 2022, 2023 og 2024¹

Dyreslag	Sats, kr per dyr per år					
	Intervall	2021	2022 ²	2022 ³	2023	2024 ¹
Melkeku	1–14	4 888	5 328	1 430	6 103	8 646
	15–30	3 282	3 722	1 430	4 497	7 040
	31–50	1 820	2 260	1 430	3 035	5 578
	>50	1 050	1 490	1 430	2 265	4 808
Melkeku, til foretak med 6 – 50 melkekyr	1–23	1 650	1 650		2 490	2 490
	24–50	– 1 355	– 1 355		– 2 045	– 2 045
Storfe	Alle dyr	770	798	179	1 198	1 373
Melkegeit	1–125	1 652	1 702	450	1 702	1 702
	>125	638	688	450	688	688
Ammeku	1–50	4 180	4 290	800	5 290	5 540
	>50	770	880	800	1 330	1 580
Sau ⁴ og ammegeit, født året før eller tidligere	1–75	883	985	200	1 885	1 935
	76–150	883	985	200	1 435	1 460
	>150	194	209	200	209	209
Avlsgris Sør-Norge ⁵	1–35	498	498	75	498	498
Avlsgris Jæren	1–35	350	350	75	350	350
Avlsgris Nord-Norge	1–35	776	776	75	776	776
Slaktegris ⁵	1–1 400	14	14	7	14	14
Slaktegris Jæren	1–1 400	10	10	7	10	10
Verpehøner Sør-Norge ⁶	1–1 000	11	11	7	11	11
Verpehøner Nord-Norge ⁶	1–1 000	25	25	7	25	25
Verpehøner, landet ⁶	1 001–5 000	11	7	7	11	11
Verpehøner, landet ⁶	5 001–7 500		7	7	11	11
Slaktekylling	Alle dyr			0,85		

1) Foreløpige satser

2) Satsene for 2022 i denne kolonnen inkluderer resultatet av tilleggsforhandlingene i slutten av oktober 2021, men ikke engangssatsene som ble avtalt i jordbruksoppgjøret 2022

3) Engangssatser for den ekstraordinære engangsutbetalingen av produksjonstilskudd som ble avtalt i jordbruksoppgjøret 2022

4) Sau uavhengig av driftsform (inklusive også utegangersau)

5) Unntatt Jæren

6) Dyretallet overstiger begrensninger i WTO-avtalen (blå boks). For utbetalingen i 2023 får alle foretak en reduksjon i antall verpehøner med faktor 0,8839 innenfor intervallet 1-7500. Reduksjonen gjøres fra det øverste intervallet

De fastsatte satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabell 6.10. Satsene blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for tilskudd til husdyr som er oppgitt i tabell 6.9.

Tabell 6.10 Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon 2021, 2022, 2023 og 2024¹. Kr per dyr per år

	2021	2022	2023	2024 ¹
Dyreslag				
Melkeku	3 500	3 600	4 100	4 350
Ammeku	2 400	2 500	3 000	3 250
Andre storfe	730	730	730	730
Sau og melkesau	462	500	500	500
Melkegeit	315	353	353	353
Ammegeit	265	265	265	265
Avlsgris	517	517	517	517
Slaktegris	315	315	315	315

1) Foreløpige satser

6.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 1.1.1996.

Ved jordbruksoppjøret i 2014 ble maksimalbeløpet hevet til 73 500 kr og satsene per dyr økt med 2,1 prosent. For melkeku og melkegeit/melkesau ble det imidlertid samtidig gjort en justering av satsene slik at struktur differensieringen ble fjernet. Dette resulterte i en reduksjon av satsen for de første 8 melkekyrne og de første 40 melkegeitene/melkesauene per foretak. Ved oppjøret i 2014 ble dessuten utegangersau tatt inn i refusjonsordningen og likestilt med sau i tradisjonell drift.

Ved jordbruksoppjøret i 2020 ble maksimalbeløpet hevet til 85 800 kr per foretak, ved jordbruksoppjøret i 2021 til 87 800 kr og ved jordbruksoppjøret i 2022 til 96 580 kr per foretak.

Ved årets jordbruksoppjør ble maksimalbeløpet hevet til 126 580 kr og satsene per dyr økt med 5,0 prosent.

6.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Ved jordbruksoppjøret i 2018 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 555 til 1 670 kr. Ved jordbruksoppjørene i 2019, 2020 og 2021 ble satsen på 1 670 kr videreført uendret. Ved jordbruksoppjøret i 2022 ble maksimalsatsen hevet til 2 100 kr. Ved årets jordbruksoppjør ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet til 2 450 kr.

6.6 Areal- og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2021, 2022, 2023 og 2024 er vist i tabellene 6.11–6.14.

Tabell 6.11 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2021.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5A	5B	6	7
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	162							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	Alt areal ¹	0	85	105	273	318	318	364	
Korn	Alt areal	217	282	322	276				
Potet	Alt areal	363					1 115		
Grønnsaker	Alt areal	750					1 750		
Frukt	Alt areal	1 200			1 950				
Bær	Alt areal	1 300			1 750				
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	382							
Poteter	Alt areal	800							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 650							
Grønngjødsling	Alt areal	500							
Annet økologisk areal	Alt areal ¹	25							

1) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Tabell 6.12 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2022¹.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5A	5B	6	7
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	215							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	Alt areal ²	0	95	115	285	330	330	376	
Korn	Alt areal	249	322	362	316				
Potet	Alt areal	513					1 265		
Grønnsaker	Alt areal	950					1 950		
Frukt	Alt areal	1 300			2 050				
Bær	Alt areal	1 400			1 850				
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	400							
Poteter	Alt areal	800							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 650							
Grønngjødsling	Alt areal	500							
Annet økologisk areal	Alt areal ²	25							

1) Satsene for 2022 i denne tabellen inkluderer resultatet av tilleggsforhandlingene i slutten av oktober 2021, men ikke satsene for den ekstraordinære engangsutbetalingen som ble avtalt i jordbruksoppgjøret 2022

2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Tabell 6.13 Satser for den ekstraordinære engangsutbetalingen av areal- og kulturlandskaps- tilskudd som ble avtalt i jordbruksoppjøret 2022, utbetalt i september 2022.

Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone								
		1	2	3	4	5A	5B	6	7	
Kulturlandskapsstilskudd:										
Alle vekster	Alt areal	0								
Arealtilskudd:										
Grovfôr	Alt areal ¹	87	87	87	87	87	87	87	87	
Korn	Alt areal	30	30	30	30					
Potet	Alt areal	75					75			
Grønnsaker	Alt areal	75					75			
Frukt	Alt areal	75			75					
Bær	Alt areal	75			75					
Økologisk arealtilskudd:										
Korn til modning	Alt areal	0								
Poteter	Alt areal	0								
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	0								
Grønngjødsling	Alt areal	0								
Annet økologisk areal	Alt areal ²	0								

1) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Tabell 6.14 Satser for areal- og kulturlandskapsstilskudd, alle vekstgrupper, 2023.

Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone								
		1	2	3	4	5A	5B	6	7	
Kulturlandskapsstilskudd:										
Alle vekster	Alt areal	265								
Arealtilskudd:										
Grovfôr	Alt areal ¹	50	145	165	360	405	420	466		
Korn	Alt areal	309	382	422	422					
Potet	Alt areal	613					1 365			
Grønnsaker	Alt areal	1 150					2 150			
Frukt	Alt areal	1 750			2 500					
Bær	Alt areal	1 850			2 300					
Økologisk arealtilskudd:										
Korn til modning	Alt areal	500								
Poteter	Alt areal	800								
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 650								
Grønngjødsling	Alt areal	500								
Annet økologisk areal	Alt areal ²	40								

1) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Tabell 6.15 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2024¹.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5A	5B	6	7
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	285							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	Alt areal ²	50	145	165	360	405	420	466	
Korn	Alt areal	309	382	422	422				
Potet	Alt areal	688						1 440	
Grønnsaker	1–300	1 450						2 450	
	> 300	1 150						2 150	
Frukt	1–75	1 980			2 730				
	> 75	1 750			2 500				
Bær	1–150	2 080			2 530				
	> 150	1 850			2 300				
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	600							
Poteter	Alt areal	800							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 825							
Grønngjødsling	Alt areal	500							
Annet økologisk areal	Alt areal ²	45							

1) Foreløpige satser

2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Satsene for økologisk arealtilskudd til korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær og til annet økologisk areal i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

6.7 Tilskudd til dyr på beite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite (utmarksbeitetilskudd) gis til dyr som i løpet av beitesesongen går minst 5 uker på utmarksbeite og som da har hoveddelen av det daglige grovfôrinntaket fra beiting av utmark.

Tilskudd til dyr på beite (beitetilskudd) omfatter alle beitedyr som i løpet av beitesesongen går minst 12 eller 16 uker på beite. Kravet til antall uker er avhengig av i hvilken arealsone søkeren har driftssenter. Dette beitetilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeite, innmarksbeite, overflatedyrket og fulldyrket jord.

Det er mulig å oppnå begge disse to beitetilskuddene for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstillende minimumskravene til antall uker på beite.

Tabell 6.16 Satser for tilskudd til dyr på beite for 2021, 2022, 2023 og 2024¹.
Kr per dyr per år

Dyreslag	Intervall	AK-sone	Minimum antall uker på beite	2021	2022	2023	2024 ¹
Utmarksbeitetilskudd:							
Kyr, storfe og hester	Alle dyr	Alle	5	817	822	1 092	1 442
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	Alle	5	230	235	300	410
Beitetilskudd:							
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	1–4	16	420	445	530	810
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	5–7	12	420	445	530	810
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	1–4	16	50	50	60	90
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	5–7	12	50	50	60	90

1) Foreløpige satser

6.8 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. Dette generelle bunnfradraget er 6 000 kr per foretak per år i alle de tre beregningsårene 2021, 2022 og 2023. Ved årets jordbruksoppgjør ble fradraget videreført uendret.

7 Framregningsgrunnlag

7.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i totalalkylen. Det er noen få unntak. Korn og poteter regnes fram med normaliserte regnskaper. Frukt og bær regnes fram med verdiutviklingen i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er, blir forklart i kapittel 7.2. Leid arbeid er ikke en egen post i totalalkylen fordi «vederlag til arbeid og egenkapital» skal gi avkastning til alt arbeid. Leid arbeid blir regnet fram med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis og anslag til budsjettåret fra Statistisk sentralbyrå. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 6.

I tabell 7.1 er framregningsgrunnlaget vist i tre kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2021 til 2022, fra 2022 til 2023 før oppgjør og den siste kolonnen viser hvordan effekten av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i underkapitlene 7.2–7.4.

Tabell 7.1 Framregningssatser fra 2021 til 2022, fra 2022 til 2023 (før oppgjør) og framregningsgrunnlaget for å vise helårsvirkningen av jordbruksoppgjøret 2023

	Endring i totalkalkylen fra 2021 til 2022 ¹	Endring i totalkalkylen fra 2022 til 2023 ^{1,2}	Framregnings- grunnlaget for å regne helårseffekt av jordbruks- oppgjøret 2023 (i forhold til 2023 ²)
INNETEKTER			
Bygg	+ 93 øre/kg *	0 øre/kg *	- 10 øre/kg
Havre	+ 103 øre/kg *	0 øre/kg *	- 10 øre/kg
Hvete	+ 97 øre/kg *	0 øre/kg *	- 4 øre/kg
Annet korn	131,2 % *	99,5 % *	97,7 %
Erter	125,5 %	100,0 %	100,0 %
Oljefrø	122,2 % *	100,0 % *	100,0 %
Poteter	+ 21 øre/kg *	+ 25 øre/kg *	+ 46 øre/kg
Grovfôr	120,4 %	100,0 %	103,3 %
Grasfrø	105,1 %	112,0 %	103,3 %
Frukt og bær	104,7 % *	103,8 % *	108,8 %
Grønnsaker	113,3 %	97,3 %	108,8 %
Sum planteprodukter			
Storfe, melk	+ 41 øre/liter	- 24 øre/liter	+ 33 øre/liter
Storfe, økologisk melk	+ 46 øre/liter	- 24 øre/liter	+ 33 øre/liter
Storfe, livdyr	111,7 %	106,2 %	103,3 %
Kuslakt	+ 653 øre/kg	+ 386 øre/kg	103,3 %
Annet storfeslakt	+ 653 øre/kg	+ 386 øre/kg	103,3 %
Økologisk storfeslakt	+ 653 øre/kg	+ 386 øre/kg	103,3 %
Geit, melk	+ 41 øre/liter	- 24 øre/liter	+ 33 øre/liter
Geit, livdyr og slakt	113,2 %	108,7 %	103,3 %
Slaktegris	+ 363 øre/kg	+ 444 øre/kg	103,3 %
Purker og råner, livdyr/slakt	112,3 %	113,4 %	103,3 %
Smågris	112,3 %	113,4 %	103,3 %
Sau, livdyr og slakt	114,9 %	105,8 %	103,3 %
Sau, ull	+ 102 øre/kg	+ 17 øre/kg	+ 300 øre/kg
Fjørfe, egg	+ 144 øre/kg	+ 150 øre/kg	103,3 %
Fjørfefekjøtt	113,6 %	108,9 %	103,3 %
Andre inntekter husdyrhold	113,2 %	108,7 %	103,3 %
Sum husdyrprodukter			
Leieinntekter (maskindel)	105,8 %	105,0 %	100,0 %
Andre inntekter	105,8 %	105,0 %	100,0 %
Sum inntekter før tilskudd			
Tilskudd i alt			
INNETEKTER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

2) 2023 før jordbruksoppgjøret 2023

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

KOSTNADER			
Såkorn	101,6 %	114,7 %	99,0 %
Settepoteter	108,3 %	105,6 %	107,2 %
Såvarer og planter	102,9 %	104,6 %	105,3 %
Handelsgjødsel (prisutvikling) ³	164,9 %	141,7 %	60,0 %
Handelsgjødsel (verdiutvikling) ⁴	135,3 %	143,2 %	66,0 %
Kalk	108,6 %	105,0 %	105,3 %
Plantevernmidler	128,6 %	111,5 %	105,3 %
Konserveringsmidler	125,0 %	111,5 %	105,3 %
Kraftfôr ⁵	117,3 %	108,2 %	103,3 %
Annet innkjøpt fôr ⁵	117,3 %	108,2 %	105,3 %
Diverse til husdyrholdet	105,8 %	105,0 %	105,3 %
Innkjøp av dyr	113,2 %	108,7 %	103,3 %
Andre forbruksartikler ⁶	105,8 %	105,0 %	105,3 %
Sum variable kostnader			
Leid arbeid	102,8 S	105,0 S	105,3 %
Mask. og redskaper, vedl.h.	109,6 %	112,2 %	105,3 %
Traktorer, vedlikehold	109,6 %	112,2 %	105,3 %
Skurtresker, vedlikehold	109,6 %	112,2 %	105,3 %
Yrkesbil, vedlikehold	105,8 %	105,0 %	105,3 %
Driftsbygninger, vedlikehold	108,7 %	105,0 %	105,3 %
Jord, grøfter, vannanl., vedl.h	108,7 S	105,0 S	105,3 %
Drivstoff	140,6 %	86,5 %	100,0 %
Leie av dyr	105,8 %	105,0 %	105,3 %
Leie av kvote	105,8 %	105,0 %	105,3 %
Leie av maskiner	105,8 %	105,0 %	105,3 %
Leie av bygninger	105,8 %	105,0 %	105,3 %
Jordleie	105,8 %	105,0 %	105,3 %
Forsikring	105,8 %	105,0 %	105,3 %
Elektrisk kraft	91,0 %	105,8 %	100,0 %
Elektrisk kraft, Sør-Norge ⁷	99,9 %	103,1 %	100,0 %
Elektrisk kraft, N.-Norge + Tr.lag ⁸	92,8 %	112,6 %	100,0 %
Adm. og andre faste kostn.	105,8 %	105,0 %	105,3 %
Sum faste kostnader			
Avskrivning., mask. og redsk.	104,3 S	104,9 S	103,4 %
Avskrivninger, traktorer	104,7 S	105,4 S	103,4 %
Avskrivninger, skurtresker	104,7 S	105,5 S	103,4 %
Avskrivninger, yrkesbil	101,8 S	102,1 S	103,4 %
Avskrivning., driftsbygninger	104,5 S	104,6 S	103,4 %
Avskrivn., jord, veier, vann.	103,7 S	104,0 S	103,4 %
Avskrivning., kontormaskiner	102,7 S	103,4 S	103,4 %
Sum avskrivninger			
KOSTNADER I ALT			

3) Benyttet for referansebrukene nr. 2, nr. 7, nr. 9, nr. 10, nr. 22 og nr. 23, jf. kapittel 4.2

4) Benyttet for referansebrukene nr. 1, nr. 3-6, nr. 8, nr. 11-21 og nr. 24-30, jf. kapittel 4.2

5) Avvikende framregning til 2022 og 2023 på referansebrukene med melk (referansebrukene nr. 1 og nr. 12-21), jf. kapittel 4.2

6) Avvikende framregning til 2022 og 2023 på referansebruk nr. 11, jf. kapittel 5.6. Ved beregningen av helårseffekt av jordbruksoppkjøret 2023 er kostnadsposten på nr. 11 regnet fram med 100,0 %

7) Benyttet for referansebrukene nr. 16, nr. 18, nr. 22 og nr. 23, jf. kapittel 5.6

8) Benyttet for referansebrukene nr. 20, nr. 21 og nr. 25, jf. kapittel 5.6

RESULTATREGNING			
Inntekter i alt			
– Kostnader i alt			
= Driftsoverskudd			
+ Leid arbeid	102,8 S	105,0 S	105,3 %
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	133,5 %	162,2 %	104,3 %
– Jordbrukets andel av kår	105,8 %	105,0 %	100,0 %
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk			
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk, inklusive volumfram- regninger fra regnskapsåret 2021			

7.2 Årgangsindeks

Avskrivningene regnes fram med årgangsindeksene for kapitalutstyret. Årgangsindeksene skal uttrykke prisendringen i kapitalsaldoen som avskrives. Det beregnes årgangsindeks for maskiner og redskaper (20 år), for traktor (20 år), for skurtresker (20 år), for yrkesbil (15 år) og for byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» regnes fram med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner regnes fram med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

For å illustrere begrepet årgangsindeks, har en i tabellen under brukt kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 7.2 Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Indeks	400,0	407,3	418,5	427,8	433,2	448,3	474,1	497,8
Årgangsindeks						422,19	433,70	448,31
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1,000	1,027	1,062

Årgangsindeksen for 2021 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2017–2020 pluss halvparten av indeksen for det første året (2016) og halvparten av indeksen for det siste året (2021) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2022 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2017–2022 og for år 2023 på grunnlag av årene 2018–2023.

7.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en normalt utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis fra regnskapsåret til første framregningsår. Dette gir følgende utvikling:

$$2021 = 100,0 \quad 2022 = 102,8 \quad 2023 = 107,9$$

For 2023 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 5,0 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå brukte før lønnsoppjørene 2023.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

7.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolute endringen. Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

8 Beregningsresultater

Resultater fra referansebruksberegningene 2021–2023 er presentert nedenfor. Resultatene for 2023 er uten utslag av jordbruksoppgjøret 2023 når ikke annet er nevnt.

8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteliggingen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er i utgangspunktet ikke regnet inn i referansebruksberegningene, men går fram av tabellene 8.6–8.9 og er regnet inn i resultatene for referansebrukene i tabellene 8.10–8.14 og i tabell 1 «Hovedresultater».

I 2021 er det generelle fradraget 90 000 kr og maksimalt fradrag 190 400 kr som oppnås ved en jordbruksinntekt på 354 200 kr. I 2022 og 2023 er det generelle fradraget 93 000 kr og maksimalt fradrag 195 000 kr som oppnås ved en jordbruksinntekt på 361 400 kr. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 69 600 kr forutsatt 39,8 prosent marginalsatt i 2021. I 2022 og 2023 blir den tilsvarende inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag omtrent 71 100 kr forutsatt 39,7 prosent marginalsatt.

I denne publikasjonen er ingen endringer som følge av jordbruksoppgjøret 2023 innarbeidet i resultatene for 2023. I stedet er helårsutslaget av endringer som følge av årets jordbruksoppgjør, presentert i tabell 8.14.

Tabellene 8.1 og 8.2 viser det beregnede vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebrukene.

Tabell 8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2021. Verken beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget eller utslaget av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn. Kr per årsverk

	2021	2022	2023
1 Melk, 33 årskyr. Landet	396 600	415 000	341 700
2 Korn, 507 dekar korn. Landet	296 200	619 900	435 300
3 Sau, 169 vinterfôra sauer. Landet	248 700	319 300	417 800
4 Melkeproduksjon geit, 146 årsgeiter. Landet	417 600	451 400	415 900
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 378 dekar korn. Landet	569 400	711 000	877 700
6 Egg og planteprodukter, 6831 høner + 301 dekar korn. Landet	477 400	527 800	491 900
7 Poteter og korn, 128 dekar poteter + 284 dekar korn. Landet	456 900	530 800	455 900
8 Ammeku, 31 ammekyr. Landet	268 400	338 900	395 800
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	499 000	518 700	610 200
10 Grønnsaker, 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn. Landet	419 500	519 000	404 800
11 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 126 845 fjørfeslakt. Landet	681 200	910 400	855 400

Tabell 8.2 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2021. Verken beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget eller utslaget av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn. Kr per årsverk

	2021	2022	2023
12 Økologisk melk, 32 årskyr. Landet	448 800	481 700	445 300
13 Melk, 16 årskyr. Landet	329 400	351 000	345 500
14 Melk, 53 årskyr. Landet	472 400	484 700	345 700
15 Melk, 71 årskyr. Landet	569 800	590 600	434 000
16 Melk, 42 årskyr. Arealzone 1 og 3	503 300	539 600	433 700
17 Melk, 30 årskyr. Arealzone 5A	357 400	370 400	299 400
18 Melk, 36 årskyr. Arealzone 2	416 700	436 200	345 000
19 Melk, 30 årskyr. Arealzone 5B	383 900	394 800	334 700
20 Melk, 44 årskyr. Arealzone 4	401 300	418 100	291 100
21 Melk, 29 årskyr. Arealzone 6 og 7	411 800	421 700	350 900
22 Korn, 331 dekar korn. Østlandet	266 400	577 700	384 700
23 Korn, 782 dekar korn. Østlandet	438 300	792 800	631 100
24 Sau, 159 vinterfôra sauer. Arealzone 5A og 5B	223 700	288 000	384 000
25 Sau, 177 vinterfôra sauer. Arealzone 6 og 7	292 200	360 400	456 400
26 Sau, 86 vinterfôra sauer. Landet	92 100	126 300	185 800
27 Sau, 288 vinterfôra sauer. Landet	350 000	438 200	516 900
28 Ammeku, 29 ammekyr. «Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	286 200	337 300	385 100
29 Ammeku, 35 ammekyr. «Kornområder» (1, 3 og 4)	250 800	347 500	387 200
30 Ammeku, 45 ammekyr. Landet	328 300	415 200	473 600

Tabell 8.3 Resultatregning for hvert referansebruk. Verken beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget eller utslaget av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn. Kr

1 Melk, 33 årskyr. Landet

	295 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	3 011 029	3 281 692	3 355 135
– Kostnader i alt	2 275 199	2 482 482	2 634 812
= Driftsoverskudd	735 830	799 210	720 323
+ Leid arbeid	186 363	191 581	201 086
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	87 997	117 442	190 547
– Jordbrukets andel av kår	5 517	5 835	6 127
= Vederlag til arbeid og egenkapital	828 679	867 514	724 735
/ Antall årsverk	2,089	2,089	2,089
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	396 605	415 192	346 858
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 200	– 5 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	396 605	414 992	341 658

2 Korn, 507 dekar korn. Landet

	71 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 063 057	1 352 470	1 413 235
– Kostnader i alt	912 991	1 053 052	1 181 651
= Driftsoverskudd	150 066	299 418	231 584
+ Leid arbeid	19 838	20 393	21 405
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	31 381	41 882	67 952
– Jordbrukets andel av kår	3 328	3 520	3 696
= Vederlag til arbeid og egenkapital	135 195	274 409	181 341
/ Antall årsverk	0,456	0,456	0,456
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	296 241	601 288	397 356
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	18 600	37 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	296 241	619 888	435 256

3 Sau, 169 vinterfôra sauer. Landet

	113 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 014 837	1 171 504	1 362 592
– Kostnader i alt	742 328	816 364	881 340
= Driftsoverskudd	272 509	355 140	481 252
+ Leid arbeid	70 176	72 141	75 720
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	21 360	28 507	46 253
– Jordbrukets andel av kår	3 576	3 782	3 971
= Vederlag til arbeid og egenkapital	317 749	394 992	506 748
/ Antall årsverk	1,278	1,278	1,278
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	248 726	309 190	396 670
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 100	21 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	248 726	319 290	417 770

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

4 Melkeproduksjon geit, 146 årsgeiter. Landet

	17 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 786 580	1 958 330	2 022 518
– Kostnader i alt	1 226 236	1 350 207	1 448 953
= Driftsoverskudd	560 344	608 123	573 565
+ Leid arbeid	154 427	158 751	166 627
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	40 102	53 521	86 836
– Jordbrukets andel av kår	2 493	2 637	2 769
= Vederlag til arbeid og egenkapital	672 176	710 716	650 587
/ Antall årsverk	1,610	1,610	1,610
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	417 564	441 505	404 153
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 900	11 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	417 564	451 405	415 853

5 Svin og korn, 49 avlssvin og 378 dekar korn. Landet

	32 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	4 532 403	5 185 150	5 761 469
– Kostnader i alt	3 675 618	4 131 065	4 453 657
= Driftsoverskudd	856 785	1 054 085	1 307 812
+ Leid arbeid	158 828	163 275	171 375
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	71 725	95 725	155 312
– Jordbrukets andel av kår	4 101	4 338	4 555
= Vederlag til arbeid og egenkapital	939 787	1 117 297	1 319 320
/ Antall årsverk	1,650	1,650	1,650
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	569 428	676 983	799 391
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	34 000	78 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	569 428	710 983	877 691

6 Egg og planteprodukter, 6831 verpehøner og 301 dekar korn. Landet

	15 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	3 719 974	4 172 082	4 410 343
– Kostnader i alt	3 062 151	3 434 559	3 701 756
= Driftsoverskudd	657 823	737 523	708 587
+ Leid arbeid	173 066	177 912	186 738
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	59 883	79 921	129 670
– Jordbrukets andel av kår	5 929	6 271	6 585
= Vederlag til arbeid og egenkapital	765 077	829 243	759 070
/ Antall årsverk	1,603	1,603	1,603
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	477 365	517 401	473 617
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 400	18 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	477 365	527 801	491 917

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

7 Poteter og korn, 128 dekar poteter og 284 dekar korn. Landet

	16 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	2 232 448	2 549 031	2 674 803
– Kostnader i alt	1 727 579	1 960 673	2 165 302
= Driftsoverskudd	504 869	588 358	509 501
+ Leid arbeid	107 838	110 857	116 357
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	40 878	54 556	88 517
– Jordbrukets andel av kår	4 724	4 997	5 246
= Vederlag til arbeid og egenkapital	567 105	639 662	532 095
/ Antall årsverk	1,241	1,241	1,241
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	456 903	515 361	428 697
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	15 400	27 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	456 903	530 761	455 897

8 Ammeku, 31 ammekyr. Landet

	68 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 704 429	1 953 003	2 190 447
– Kostnader i alt	1 391 347	1 540 324	1 664 373
= Driftsoverskudd	313 082	412 679	526 074
+ Leid arbeid	76 862	79 014	82 934
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	65 556	87 492	141 954
– Jordbrukets andel av kår	2 351	2 487	2 611
= Vederlag til arbeid og egenkapital	322 037	401 714	464 443
/ Antall årsverk	1,200	1,200	1,200
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	268 364	334 762	387 036
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	4 100	8 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	268 364	338 862	395 836

9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet

	26 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 404 507	1 475 443	1 672 492
– Kostnader i alt	748 335	806 552	861 825
= Driftsoverskudd	656 172	668 891	810 667
+ Leid arbeid	264 065	271 459	284 926
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	11 934	15 927	25 842
– Jordbrukets andel av kår	1 957	2 070	2 173
= Vederlag til arbeid og egenkapital	906 346	922 353	1 067 578
/ Antall årsverk	1,816	1,816	1,816
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	499 018	507 831	587 789
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 900	22 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	499 018	518 731	610 189

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

10 Grønnsaker, 115 dekar grønnsaker og 346 dekar korn. Landet

	14 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	2 930 028	3 405 300	3 478 964
– Kostnader i alt	2 323 252	2 599 576	2 872 042
= Driftsoverskudd	606 776	805 724	606 922
+ Leid arbeid	325 885	335 010	351 630
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	78 465	104 721	169 907
– Jordbrukets andel av kår	6 321	6 686	7 020
= Vederlag til arbeid og egenkapital	847 875	1 029 327	781 625
/ Antall årsverk	2,021	2,021	2,021
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	419 504	509 281	386 725
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 700	18 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	419 504	518 981	404 825

11 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 126 845 fjørfe slakt. Landet

	18 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	5 036 433	5 887 038	6 255 272
– Kostnader i alt	4 367 503	4 981 457	5 348 182
= Driftsoverskudd	668 930	905 581	907 090
+ Leid arbeid	118 162	121 471	127 497
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	94 444	126 046	204 508
– Jordbrukets andel av kår	3 653	3 864	4 057
= Vederlag til arbeid og egenkapital	688 995	897 142	826 022
/ Antall årsverk	1,011	1,011	1,011
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	681 241	887 046	816 726
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	23 400	38 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	681 241	910 446	855 426

12 Økologisk melk, 32 årskyr. Landet

	17 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	2 744 972	2 994 748	3 085 709
– Kostnader i alt	1 988 191	2 155 488	2 266 015
= Driftsoverskudd	756 781	839 260	819 694
+ Leid arbeid	217 557	223 649	234 744
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	64 322	85 845	139 282
– Jordbrukets andel av kår	2 905	3 073	3 226
= Vederlag til arbeid og egenkapital	907 111	973 991	911 930
/ Antall årsverk	2,021	2,021	2,021
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	448 812	481 902	451 196
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 200	– 5 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	448 812	481 702	445 296

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

13 Melk, 16 årskyr. Landet

	99 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 640 376	1 791 378	1 888 462
– Kostnader i alt	1 157 959	1 266 653	1 353 181
= Driftsoverskudd	482 417	524 725	535 281
+ Leid arbeid	122 232	125 654	131 888
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	22 683	30 273	49 117
– Jordbrukets andel av kår	2 529	2 675	2 809
= Vederlag til arbeid og egenkapital	579 437	617 431	615 243
/ Antall årsverk	1,759	1,759	1,759
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	329 449	351 051	349 807
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 100	– 4 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	329 449	350 951	345 507

14 Melk, 53 årskyr. Landet

	99 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	4 694 173	5 112 121	5 151 831
– Kostnader i alt	3 631 270	3 971 514	4 219 008
= Driftsoverskudd	1 062 903	1 140 607	932 823
+ Leid arbeid	271 855	279 467	293 332
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	161 148	215 071	348 947
– Jordbrukets andel av kår	7 862	8 316	8 731
= Vederlag til arbeid og egenkapital	1 165 748	1 196 687	868 477
/ Antall årsverk	2,468	2,468	2,468
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	472 393	484 930	351 931
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 200	– 6 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	472 393	484 730	345 731

15 Melk, 71 årskyr. Landet

	25 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	6 396 612	6 986 522	7 036 915
– Kostnader i alt	4 925 993	5 397 809	5 731 181
= Driftsoverskudd	1 470 619	1 588 713	1 305 734
+ Leid arbeid	384 800	395 574	415 199
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	200 750	267 924	434 701
– Jordbrukets andel av kår	12 047	12 742	13 379
= Vederlag til arbeid og egenkapital	1 642 622	1 703 621	1 272 853
/ Antall årsverk	2,883	2,883	2,883
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	569 776	590 935	441 514
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 300	– 7 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	569 776	590 635	434 014

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

16 Melk, 42 årskyr. Arealsoner 1 og 3

	25 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	3 838 318	4 229 265	4 299 280
– Kostnader i alt	2 957 127	3 243 488	3 446 211
= Driftsoverskudd	881 191	985 777	853 069
+ Leid arbeid	279 182	286 999	301 237
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	107 448	143 402	232 666
– Jordbrukets andel av kår	1 646	1 741	1 828
= Vederlag til arbeid og egenkapital	1 051 279	1 127 633	919 812
/ Antall årsverk	2,089	2,089	2,089
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	503 272	539 824	440 336
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 200	– 6 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	503 272	539 624	433 736

17 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5A

	80 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	2 783 597	3 033 378	3 104 690
– Kostnader i alt	2 155 765	2 357 866	2 507 571
= Driftsoverskudd	627 832	675 512	597 119
+ Leid arbeid	176 700	181 648	190 659
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	76 641	102 286	165 957
– Jordbrukets andel av kår	9 700	10 260	10 773
= Vederlag til arbeid og egenkapital	718 191	744 614	611 048
/ Antall årsverk	2,009	2,009	2,009
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	357 449	370 600	304 123
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 200	– 4 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	357 449	370 400	299 423

18 Melk, 36 årskyr. Arealsoner 2

	19 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	2 899 315	3 158 739	3 207 612
– Kostnader i alt	2 170 494	2 366 320	2 509 975
= Driftsoverskudd	728 821	792 419	697 637
+ Leid arbeid	156 662	161 049	169 038
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	91 035	121 497	197 126
– Jordbrukets andel av kår	4 855	5 135	5 392
= Vederlag til arbeid og egenkapital	789 593	826 836	664 157
/ Antall årsverk	1,895	1,895	1,895
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	416 705	436 359	350 506
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 200	– 5 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	416 705	436 159	345 006

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

19 Melk, 30 årskyr. Arealson 5B

	85 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	2 827 340	3 067 302	3 141 313
– Kostnader i alt	2 113 055	2 312 009	2 454 753
= Driftsoverskudd	714 285	755 293	686 560
+ Leid arbeid	158 883	163 332	171 435
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	65 923	87 982	142 749
– Jordbrukets andel av kår	4 684	4 954	5 202
= Vederlag til arbeid og egenkapital	802 561	825 689	710 044
/ Antall årsverk	2,091	2,091	2,091
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	383 906	394 969	339 650
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 200	– 5 000
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	383 906	394 769	334 650

20 Melk, 44 årskyr. Arealson 4

	22 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	3 908 352	4 274 469	4 306 369
– Kostnader i alt	3 047 183	3 337 280	3 555 873
= Driftsoverskudd	861 169	937 189	750 496
+ Leid arbeid	198 956	204 527	214 674
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	124 848	166 624	270 344
– Jordbrukets andel av kår	10 938	11 569	12 148
= Vederlag til arbeid og egenkapital	924 339	963 523	682 678
/ Antall årsverk	2,304	2,304	2,304
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	401 272	418 282	296 363
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 200	– 5 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	401 272	418 082	291 063

21 Melk, 29 årskyr. Arealson 6 og 7

	64 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	2 945 742	3 201 612	3 301 935
– Kostnader i alt	2 139 175	2 340 518	2 498 667
= Driftsoverskudd	806 567	861 094	803 268
+ Leid arbeid	203 169	208 858	219 219
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	114 163	152 364	247 207
– Jordbrukets andel av kår	1 094	1 157	1 215
= Vederlag til arbeid og egenkapital	894 479	916 431	774 065
/ Antall årsverk	2,172	2,172	2,172
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	411 755	421 860	356 325
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	– 200	– 5 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	411 755	421 660	350 925

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

22 Korn, 331 dekar korn. Østlandet

	25 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	696 522	886 555	924 719
– Kostnader i alt	590 435	682 465	764 988
= Driftsoverskudd	106 087	204 090	159 731
+ Leid arbeid	3 220	3 310	3 474
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	23 812	31 780	51 562
– Jordbrukets andel av kår	4 207	4 450	4 672
= Vederlag til arbeid og egenkapital	81 288	171 170	106 971
/ Antall årsverk	0,305	0,305	0,305
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	266 388	560 939	350 553
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	16 800	34 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	266 388	577 739	384 653

23 Korn, 782 dekar korn. Østlandet

	25 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 716 388	2 182 736	2 279 792
– Kostnader i alt	1 415 704	1 640 496	1 840 879
= Driftsoverskudd	300 684	542 240	438 913
+ Leid arbeid	48 185	49 534	51 992
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	39 251	52 385	84 994
– Jordbrukets andel av kår	1 749	1 850	1 942
= Vederlag til arbeid og egenkapital	307 869	537 539	403 969
/ Antall årsverk	0,702	0,702	0,702
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	438 286	765 246	575 095
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	27 600	56 000
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	438 286	792 846	631 095

24 Sau, 159 vinterfôra sauer. Arealsoner 5A og 5B

	78 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	926 988	1 069 514	1 250 687
– Kostnader i alt	688 537	756 510	815 959
= Driftsoverskudd	238 451	313 004	434 728
+ Leid arbeid	67 087	68 965	72 387
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	20 017	26 715	43 345
– Jordbrukets andel av kår	4 530	4 791	5 031
= Vederlag til arbeid og egenkapital	280 991	350 463	458 739
/ Antall årsverk	1,256	1,256	1,256
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	223 653	278 949	365 131
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 100	18 900
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	223 653	288 049	384 031

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

25 Sau, 177 vinterfôra sauer. Arealsoner 6 og 7

	21 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 188 886	1 358 959	1 564 825
– Kostnader i alt	857 029	946 162	1 025 699
= Driftsoverskudd	331 857	412 797	539 126
+ Leid arbeid	85 288	87 676	92 026
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	22 028	29 399	47 699
– Jordbrukets andel av kår	544	575	604
= Vederlag til arbeid og egenkapital	394 573	470 499	582 849
/ Antall årsverk	1,350	1,350	1,350
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	292 247	348 483	431 697
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	11 900	24 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	292 247	360 383	456 397

26 Sau, 86 vinterfôra sauer. Landet

	25 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	534 083	614 374	718 493
– Kostnader i alt	469 422	515 146	554 012
= Driftsoverskudd	64 661	99 228	164 481
+ Leid arbeid	45 835	47 118	49 456
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	10 288	13 731	22 277
– Jordbrukets andel av kår	2 341	2 476	2 600
= Vederlag til arbeid og egenkapital	97 867	130 139	189 060
/ Antall årsverk	1,062	1,062	1,062
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	92 125	122 503	177 967
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	3 800	7 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	92 125	126 303	185 767

27 Sau, 288 vinterfôra sauer. Landet

	25 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 686 846	1 940 684	2 174 355
– Kostnader i alt	1 162 283	1 281 698	1 384 194
= Driftsoverskudd	524 563	658 986	790 161
+ Leid arbeid	109 739	112 812	118 408
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	34 783	46 422	75 319
– Jordbrukets andel av kår	5 828	6 164	6 473
= Vederlag til arbeid og egenkapital	593 691	719 212	826 777
/ Antall årsverk	1,696	1,696	1,696
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	349 955	423 944	487 349
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	14 300	29 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	349 955	438 244	516 949

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

28 Ammeku, 29 ammekyr. «Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)

	38 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 651 714	1 873 585	2 096 677
– Kostnader i alt	1 300 489	1 444 670	1 564 402
= Driftsoverskudd	351 225	428 915	532 275
+ Leid arbeid	70 484	72 458	76 052
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	64 652	86 286	139 996
– Jordbrukets andel av kår	1 618	1 711	1 797
= Vederlag til arbeid og egenkapital	355 439	413 376	466 534
/ Antall årsverk	1,242	1,242	1,242
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	286 244	332 902	375 712
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	4 400	9 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	286 244	337 302	385 112

29 Ammeku, 35 ammekyr. «Kornområder» (1, 3 og 4)

	29 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	1 778 702	2 058 257	2 278 101
– Kostnader i alt	1 513 828	1 669 280	1 799 101
= Driftsoverskudd	264 874	388 977	479 000
+ Leid arbeid	86 188	88 601	92 997
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	65 665	87 638	142 190
– Jordbrukets andel av kår	3 285	3 475	3 648
= Vederlag til arbeid og egenkapital	282 112	386 465	426 159
/ Antall årsverk	1,125	1,125	1,125
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	250 842	343 628	378 922
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	3 900	8 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	250 842	347 528	387 222

30 Ammeku, 45 ammekyr. Landet

	25 bruk		
	2021	2022	2023
Inntekter i alt	2 389 171	2 740 704	3 060 542
– Kostnader i alt	1 932 616	2 138 984	2 306 460
= Driftsoverskudd	456 555	601 720	754 082
+ Leid arbeid	106 727	109 715	115 158
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	101 048	134 860	218 808
– Jordbrukets andel av kår	3 826	4 047	4 249
= Vederlag til arbeid og egenkapital	458 408	572 528	646 183
/ Antall årsverk	1,396	1,396	1,396
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	328 324	410 060	462 814
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	5 100	10 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	328 324	415 160	473 614

Tabell 8.4 Utvikling i sum tilskudd. Kr per bruk

	Sum tilskudd 2021	Endring til 2022	Endring til 2023 ¹	Endring til 2024 ²	Endring 2022– 2023 ¹
1 Melk, 33 årskyr. Landet	911 384	163 595	311 342	592 068	147 747
2 Korn, 507 dekar korn. Landet	272 319	64 617	120 247	143 999	55 630
3 Sau, 169 vinterfôra sauer. Landet	592 598	99 501	265 725	349 114	166 224
4 Melkeproduksjon geit, 146 årsgeiter. Landet	1 050 864	122 968	200 257	380 447	77 289
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 378 dekar korn. Landet	319 245	64 028	109 207	160 550	45 179
6 Egg og planteprodukter, 6831 høner + 301 daa korn. Landet	432 418	106 260	141 441	197 918	35 181
7 Poteter og korn, 128 dekar poteter + 284 daa korn. Landet	255 124	76 653	122 682	153 370	46 029
8 Ammeku, 31 ammekyr. Landet	740 327	132 791	312 883	396 541	180 092
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	553 876	28 651	191 624	250 007	162 972
10 Grønnsaker, 115 dekar grønnsaker + 346 daa korn. Landet	318 758	95 947	169 461	230 206	73 514
11 Fjòrfekjøtt og planteprodukter, 126 845 fjòrfeslakt. Landet	217 805	146 038	74 447	115 642	– 71 591
12 Økologisk melk, 32 årskyr. Landet	890 610	164 026	334 355	612 142	170 329
13 Melk, 16 årskyr. Landet	665 497	99 837	229 488	385 120	129 651
14 Melk, 53 årskyr. Landet	1 189 297	244 467	410 819	817 340	166 352
15 Melk, 71 årskyr. Landet	1 457 618	325 632	534 001	1 063 451	208 369
16 Melk, 42 årskyr. Arealsoner 1 og 3	908 069	219 726	382 330	700 631	162 604
17 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5A	890 538	156 562	297 081	555 849	140 519
18 Melk, 36 årskyr. Arealsoner 2	565 745	151 750	284 479	523 227	132 729
19 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5B	874 387	144 317	287 410	550 046	143 093
20 Melk, 44 årskyr. Arealsoner 4	875 593	201 212	341 651	664 518	140 438
21 Melk, 29 årskyr. Arealsoner 6 og 7	1 102 793	162 129	328 079	692 553	165 951
22 Korn, 331 dekar korn. Østlandet	169 074	44 674	79 919	94 282	35 245
23 Korn, 782 dekar korn. Østlandet	412 427	98 747	185 363	222 977	86 617
24 Sau, 159 vinterfôra sauer. Arealsoner 5A og 5B	543 767	90 878	249 736	325 610	158 857
25 Sau, 177 vinterfôra sauer. Arealsoner 6 og 7	725 892	109 276	288 618	393 293	179 342
26 Sau, 86 vinterfôra sauer. Landet	329 030	52 612	144 947	188 084	92 335
27 Sau, 288 vinterfôra sauer. Landet	925 022	150 701	338 945	497 053	188 244
28 Ammeku, 29 ammekyr. «Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	760 407	122 743	289 882	366 133	167 139
29 Ammeku, 35 ammekyr. «Kornområder» (1, 3 og 4)	724 056	142 278	303 090	378 118	160 812
30 Ammeku, 45 ammekyr. Landet	982 065	177 536	414 675	540 600	237 139

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn

2) Med 2024 menes fullt utslag (helårvirkning) av jordbruksoppgjøret 2023

Tabell 8.5 Utvikling i sum tilskudd. Kr per årsverk

	Sum tilskudd 2021	Endring til 2022	Endring til 2023 ¹	Endring til 2024 ²	Endring 2022– 2023 ¹
1 Melk, 33 årskyr. Landet	436 188	78 297	149 008	283 363	70 711
2 Korn, 507 dekar korn. Landet	596 708	141 590	263 486	315 531	121 896
3 Sau, 169 vinterfôra sauer. Landet	463 871	77 887	208 003	273 278	130 116
4 Melkeproduksjon geit, 146 årsgeiter. Landet	652 809	76 389	124 402	236 339	48 013
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 378 dekar korn. Landet	193 434	38 795	66 170	97 279	27 375
6 Egg og planteprodukter, 6831 høner + 301 daa korn. Landet	269 804	66 300	88 251	123 490	21 951
7 Poteter og korn, 128 dekar poteter + 284 daa korn. Landet	205 548	61 758	98 842	123 567	37 084
8 Ammeku, 31 ammekyr. Landet	616 939	110 659	260 736	330 451	150 077
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	304 954	15 775	105 505	137 649	89 730
10 Grønnsaker, 115 dekar grønnsaker + 346 daa korn. Landet	157 712	47 472	83 844	113 899	36 373
11 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 126 845 fjørfeslakt. Landet	215 354	144 395	73 609	114 341	– 70 785
12 Økologisk melk, 32 årskyr. Landet	440 648	81 155	165 429	302 870	84 274
13 Melk, 16 årskyr. Landet	378 380	56 764	130 479	218 967	73 716
14 Melk, 53 årskyr. Landet	481 936	99 065	166 475	331 208	67 410
15 Melk, 71 årskyr. Landet	505 604	112 952	185 229	368 879	72 277
16 Melk, 42 årskyr. Arealzone 1 og 3	434 714	105 188	183 030	335 408	77 842
17 Melk, 30 årskyr. Arealzone 5A	443 227	77 922	147 859	276 650	69 937
18 Melk, 36 årskyr. Arealzone 2	298 570	80 085	150 133	276 131	70 047
19 Melk, 30 årskyr. Arealzone 5B	418 264	69 034	137 483	263 115	68 449
20 Melk, 44 årskyr. Arealzone 4	380 110	87 350	148 317	288 479	60 967
21 Melk, 29 årskyr. Arealzone 6 og 7	507 648	74 633	151 025	318 802	76 392
22 Korn, 331 dekar korn. Østlandet	554 070	146 401	261 901	308 970	115 501
23 Korn, 782 dekar korn. Østlandet	587 136	140 577	263 885	317 432	123 309
24 Sau, 159 vinterfôra sauer. Arealzone 5A og 5B	432 809	72 334	198 776	259 168	126 442
25 Sau, 177 vinterfôra sauer. Arealzone 6 og 7	537 644	80 937	213 769	291 299	132 833
26 Sau, 86 vinterfôra sauer. Landet	309 725	49 525	136 442	177 049	86 917
27 Sau, 288 vinterfôra sauer. Landet	545 261	88 832	199 793	292 991	110 962
28 Ammeku, 29 ammekyr. «Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	612 375	98 848	233 449	294 856	134 601
29 Ammeku, 35 ammekyr. «Kornområder» (1, 3 og 4)	643 799	126 507	269 495	336 206	142 987
30 Ammeku, 45 ammekyr. Landet	703 381	127 156	297 002	387 192	169 846

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn

2) Med 2024 menes fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppgjøret 2023

Tabell 8.6 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

			2021	2022	2023 ¹
1	Melk. 33 årskyr	Landet	68 100	71 100	67 700
2	Korn. 507 dekar korn	Landet	48 000	71 100	63 600
3	Sau. 169 vinterfôra sauer	Landet	48 200	57 200	70 000
4	Melkeproduksjon geit. 146 årsgeiter	Landet	65 500	69 900	67 100
5	Svin og korn. 49 avlssvin + 378 dekar korn	Landet	65 300	71 100	71 100
6	Egg og planteprodukter. 6831 høner + 301 dekar korn	Landet	62 700	68 400	66 500
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 284 dekar korn	Landet	55 300	61 700	56 200
8	Ammeku. 31 ammekyr	Landet	48 200	57 700	67 700
9	Frukt og bær. 49 dekar frukt og bær	Landet	57 100	58 400	66 300
10	Grønnsaker. 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn	Landet	56 600	69 100	57 200
11	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 126 845 fjørfeslakt	Landet	67 100	71 100	71 100

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn

Tabell 8.7 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

			2021	2022	2023 ¹
12	Økologisk melk. 32 årskyr	Landet	65 400	70 800	69 700
13	Melk. 16 årskyr	Landet	65 500	70 000	71 000
14	Melk. 53 årskyr	Landet	69 600	71 100	66 800
15	Melk. 71 årskyr	Landet	69 600	71 100	71 100
16	Melk. 42 årskyr	Arealsoner 1 og 3	68 200	71 100	67 200
17	Melk. 30 årskyr	Arealsoner 5A	66 200	70 300	64 600
18	Melk. 36 årskyr	Arealsoner 2	64 900	69 400	63 600
19	Melk. 30 årskyr	Arealsoner 5B	69 600	71 100	69 000
20	Melk. 44 årskyr	Arealsoner 4	69 600	71 100	66 600
21	Melk. 29 årskyr	Arealsoner 6 og 7	67 200	70 900	67 500
22	Korn. 331 dekar korn	Østlandet	38 800	56 300	48 600
23	Korn. 782 dekar korn	Østlandet	60 100	71 100	71 100
24	Sau. 159 vinterfôra sauer	Arealsoner 5A og 5B	44 000	51 900	63 900
25	Sau. 177 vinterfôra sauer	Arealsoner 6 og 7	55 700	64 900	71 100
26	Sau. 86 vinterfôra sauer	Landet	31 200	39 200	51 100
27	Sau. 288 vinterfôra sauer	Landet	64 500	71 100	71 100
28	Ammeku. 29 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	49 600	56 700	65 300
29	Ammeku. 35 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	46 600	59 400	68 300
30	Ammeku. 45 ammekyr	Landet	55 800	67 600	71 100

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn

De to tabellene ovenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2021–2023. Resultatene for 2023 er før virkningene i 2023 av årets jordbruksoppgjør er innarbeidet.

Beregningen tar utgangspunkt i registrert jordbruksfradrag i 2021. Fradraget er regnet om til skattbar jordbruksinntekt i 2021. Skattbar jordbruksinntekt er justert til normalisert avlingsnivå i basisåret og så regnet fram forholdsvis etter endringene i driftsoverskuddet det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år. Beregnet jordbruksfradrag er omregnet til verdi før skatt med

skatteprosent 39,8 på alle bruk i regnskapsåret 2021 og med skatteprosent 39,7 i 2022 og 2023 (jf. Totalkalkylepublikasjonen 2023 kapittel 6.2).

I tabellene 8.8 og 8.9 er de samme beregnede utslagene av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

Tabell 8.8 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

			2021	2022	2023 ¹
1	Melk. 33 årskyr	Landet	32 600	34 000	32 400
2	Korn. 507 dekar korn	Landet	105 200	155 900	139 300
3	Sau. 169 vinterfôra sauer	Landet	37 700	44 800	54 800
4	Melkeproduksjon geit. 146 årsgeiter	Landet	40 700	43 400	41 700
5	Svin og korn. 49 avlssvin + 378 dekar korn	Landet	39 600	43 100	43 100
6	Egg og planteprodukter. 6831 høner + 301 dekar korn	Landet	39 100	42 700	41 500
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 284 dekar korn	Landet	44 600	49 700	45 300
8	Ammeku. 31 ammekyr	Landet	40 200	48 100	56 400
9	Frukt og bær. 49 dekar frukt og bær	Landet	31 400	32 100	36 500
10	Grønnsaker. 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn	Landet	28 000	34 200	28 300
11	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 126 845 fjørfeslakt	Landet	66 300	70 300	70 300

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn

Tabell 8.9 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

			2021	2022	2023 ¹
12	Økologisk melk. 32 årskyr	Landet	32 300	35 000	34 500
13	Melk. 16 årskyr	Landet	37 300	39 800	40 400
14	Melk. 53 årskyr	Landet	28 200	28 800	27 100
15	Melk. 71 årskyr	Landet	24 100	24 700	24 700
16	Melk. 42 årskyr	Arealzone 1 og 3	32 600	34 100	32 200
17	Melk. 30 årskyr	Arealzone 5A	33 000	35 000	32 100
18	Melk. 36 årskyr	Arealzone 2	34 300	36 600	33 600
19	Melk. 30 årskyr	Arealzone 5B	33 300	34 000	33 000
20	Melk. 44 årskyr	Arealzone 4	30 200	30 900	28 900
21	Melk. 29 årskyr	Arealzone 6 og 7	30 900	32 600	31 100
22	Korn. 331 dekar korn	Østlandet	127 000	184 500	159 400
23	Korn. 782 dekar korn	Østlandet	85 500	101 300	101 300
24	Sau. 159 vinterfôra sauer	Arealzone 5A og 5B	35 000	41 300	50 900
25	Sau. 177 vinterfôra sauer	Arealzone 6 og 7	41 300	48 100	52 700
26	Sau. 86 vinterfôra sauer	Landet	29 300	36 900	48 100
27	Sau. 288 vinterfôra sauer	Landet	38 000	41 900	41 900
28	Ammeku. 29 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	40 000	45 700	52 600
29	Ammeku. 35 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	41 400	52 900	60 800
30	Ammeku. 45 ammekyr	Landet	39 900	48 400	51 000

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.10 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2021. Resultatene før jordbruksoppjøret 2023. Kr per årsverk

	Årsverk	2021	2022	2023
1 Melk, 33 årskyr. Landet	2,089	429 200	449 000	374 100
2 Korn, 507 dekar korn. Landet	0,456	401 400	775 800	574 600
3 Sau, 169 vinterfôra sauer. Landet	1,278	286 400	364 100	472 600
4 Melkeproduksjon geit, 146 årsgeiter. Landet	1,610	458 200	494 800	457 500
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 378 dekar korn. Landet	1,650	609 000	754 100	920 800
6 Egg og planteprodukter, 6831 høner + 301 dekar korn. Landet	1,603	516 500	570 500	533 400
7 Poteter og korn, 128 dekar poteter + 284 dekar korn. Landet	1,241	501 500	580 400	501 200
8 Ammeku, 31 ammekyr. Landet	1,200	308 600	386 900	452 300
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	1,816	530 400	550 900	646 700
10 Grønnsaker, 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn. Landet	2,021	447 500	553 200	433 100
11 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 126 845 fjorfeslakt. Landet	1,011	747 500	980 800	925 800

Tabell 8.11 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2021. Resultatene før jordbruksoppjøret 2023. Kr per årsverk

	Årsverk	2021	2022	2023
12 Økologisk melk, 32 årskyr. Landet	2,021	481 100	516 700	479 800
13 Melk, 16 årskyr. Landet	1,759	366 700	390 800	385 900
14 Melk, 53 årskyr. Landet	2,468	500 600	513 600	372 800
15 Melk, 71 årskyr. Landet	2,883	593 900	615 300	458 700
16 Melk, 42 årskyr. Arealsoner 1 og 3	2,089	535 900	573 700	465 900
17 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5A	2,009	390 400	405 400	331 600
18 Melk, 36 årskyr. Arealsoner 2	1,895	451 000	472 800	378 600
19 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5B	2,091	417 200	428 800	367 700
20 Melk, 44 årskyr. Arealsoner 4	2,304	431 500	449 000	320 000
21 Melk, 29 årskyr. Arealsoner 6 og 7	2,172	442 700	454 300	382 000
22 Korn, 331 dekar korn. Østlandet	0,305	393 400	762 200	544 000
23 Korn, 782 dekar korn. Østlandet	0,702	523 800	894 100	732 400
24 Sau, 159 vinterfôra sauer. Arealsoner 5A og 5B	1,256	258 600	329 400	434 900
25 Sau, 177 vinterfôra sauer. Arealsoner 6 og 7	1,350	333 500	408 500	509 100
26 Sau, 86 vinterfôra sauer. Landet	1,062	121 500	163 200	233 900
27 Sau, 288 vinterfôra sauer. Landet	1,696	388 000	480 200	558 900
28 Ammeku, 29 ammekyr. «Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	1,242	326 200	383 000	437 700
29 Ammeku, 35 ammekyr. «Kornområder» (1, 3 og 4)	1,125	292 300	400 400	448 000
30 Ammeku, 45 ammekyr. Landet	1,396	368 300	463 600	524 600

Tabell 8.12 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2021. Resultatene før jordbruksoppjøret 2023. Kr per årsverk

	Vederlag i 2021	Endring fra 2021 til 2022	Endring fra 2022 til 2023	Endring fra 2021 til 2023
1 Melk, 33 årskyr. Landet	429 200	19 800	- 74 900	- 55 100
2 Korn, 507 dekar korn. Landet	401 400	374 400	- 201 200	173 200
3 Sau, 169 vinterfôra sauer. Landet	286 400	77 700	108 500	186 200
4 Melkeproduksjon geit, 146 årsgeiter. Landet	458 200	36 600	- 37 300	- 700
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 378 dekar korn. Landet	609 000	145 100	166 700	311 800
6 Egg og planteprodukter, 6831 høner + 301 dekar korn. Landet	516 500	54 000	- 37 100	16 900
7 Poteter og korn, 128 dekar poteter + 284 dekar korn. Landet	501 500	78 900	- 79 200	- 300
8 Ammeku, 31 ammekyr. Landet	308 600	78 300	65 400	143 700
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	530 400	20 500	95 800	116 300
10 Grønnsaker, 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn. Landet	447 500	105 700	- 120 100	- 14 400
11 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 126 845 fjørfe slakt. Landet	747 500	233 300	- 55 000	178 300

Tabell 8.13 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2021. Resultatene før jordbruksoppjøret 2023. Kr per årsverk

	Vederlag i 2021	Endring fra 2021 til 2022	Endring fra 2022 til 2023	Endring fra 2021 til 2023
12 Økologisk melk, 32 årskyr. Landet	481 100	35 600	- 36 900	- 1 300
13 Melk, 16 årskyr. Landet	366 700	24 100	- 4 900	19 200
14 Melk, 53 årskyr. Landet	500 600	13 000	- 140 800	- 127 800
15 Melk, 71 årskyr. Landet	593 900	21 400	- 156 600	- 135 200
16 Melk, 42 årskyr. Arealsoner 1 og 3	535 900	37 800	- 107 800	- 70 000
17 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5A	390 400	15 000	- 73 800	- 58 800
18 Melk, 36 årskyr. Arealsoner 2	451 000	21 800	- 94 200	- 72 400
19 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5B	417 200	11 600	- 61 100	- 49 500
20 Melk, 44 årskyr. Arealsoner 4	431 500	17 500	- 129 000	- 111 500
21 Melk, 29 årskyr. Arealsoner 6 og 7	442 700	11 600	- 72 300	- 60 700
22 Korn, 331 dekar korn. Østlandet	393 400	368 800	- 218 200	150 600
23 Korn, 782 dekar korn. Østlandet	523 800	370 300	- 161 700	208 600
24 Sau, 159 vinterfôra sauer. Arealsoner 5A og 5B	258 600	70 800	105 500	176 300
25 Sau, 177 vinterfôra sauer. Arealsoner 6 og 7	333 500	75 000	100 600	175 600
26 Sau, 86 vinterfôra sauer. Landet	121 500	41 700	70 700	112 400
27 Sau, 288 vinterfôra sauer. Landet	388 000	92 200	78 700	170 900
28 Ammeku, 29 ammekyr. «Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	326 200	56 800	54 700	111 500
29 Ammeku, 35 ammekyr. «Kornområder» (1, 3 og 4)	292 300	108 100	47 600	155 700
30 Ammeku, 45 ammekyr. Landet	368 300	95 300	61 000	156 300

I tabell 8.14 er årets jordbruksoppgjør innarbeidet i referansebruksberegningene og regnet fram til kalenderåret 2024 (fullt utslag av oppgjøret) med utgangspunkt i de forutsetninger som er lagt til grunn i oppgjøret.

Tabell 8.14 Vederlag til arbeid og egenkapital, både uten og med beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Fullt utslag er helårsvirkningen for kalenderåret 2024 når jordbruksoppgjøret 2023 er innarbeidet med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst fra 2023 til 2024. Kr per årsverk

	2023 ¹ før oppgjør ekskl. skatt	2023 ¹ før oppgjør inkl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ² ekskl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ² inkl. skatt
1 Melk, 33 årskyr. Landet	341 700	374 100	159 900	161 500
2 Korn, 507 dekar korn. Landet	435 300	574 600	170 300	186 900
3 Sau, 169 vinterfôra sauer. Landet	417 800	472 600	75 100	76 000
4 Melkeproduksjon geit, 146 årsgeiter. Landet	415 900	457 500	114 900	117 500
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 378 dekar korn. Landet	877 700	920 800	49 300	49 300
6 Egg og planteprodukter, 6831 høner + 301 dekar korn.	491 900	533 400	49 700	52 600
7 Poteter og korn, 128 dekar poteter + 284 dekar korn.	455 900	501 200	170 700	182 400
8 Ammeku, 31 ammekyr. Landet	395 800	452 300	85 800	88 600
9 Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet	610 200	646 700	72 200	74 900
10 Grønnsaker, 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn.	404 800	433 100	164 900	171 800
11 Fjørfe kjøtt og planteprodukter, 126 845 fjørfeslakt.	855 400	925 800	65 600	65 600
12 Økologisk melk, 32 årskyr. Landet	445 300	479 800	178 600	179 300
13 Melk, 16 årskyr. Landet	345 500	385 900	107 600	107 600
14 Melk, 53 årskyr. Landet	345 700	372 800	198 100	199 800
15 Melk, 71 årskyr. Landet	434 000	458 700	224 100	224 100
16 Melk, 42 årskyr. Arealsoner 1 og 3	433 700	465 900	184 900	186 800
17 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5A	299 400	331 600	151 600	154 900
18 Melk, 36 årskyr. Arealsoner 2	345 000	378 600	154 600	158 500
19 Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5B	334 700	367 700	147 900	148 900
20 Melk, 44 årskyr. Arealsoner 4	291 100	320 000	175 400	177 400
21 Melk, 29 årskyr. Arealsoner 6 og 7	350 900	382 000	192 400	194 100
22 Korn, 331 dekar korn. Østlandet	384 700	544 000	162 100	191 300
23 Korn, 782 dekar korn. Østlandet	631 100	732 400	177 500	177 500
24 Sau, 159 vinterfôra sauer. Arealsoner 5A og 5B	384 000	434 900	69 200	74 900
25 Sau, 177 vinterfôra sauer. Arealsoner 6 og 7	456 400	509 100	91 100	91 100
26 Sau, 86 vinterfôra sauer. Landet	185 800	233 900	43 900	51 700
27 Sau, 288 vinterfôra sauer. Landet	516 900	558 900	107 100	107 100
28 Ammeku, 29 ammekyr. «Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	385 100	437 700	79 900	84 600
29 Ammeku, 35 ammekyr. «Kornområder» (1, 3 og 4)	387 200	448 000	79 500	81 900
30 Ammeku, 45 ammekyr. Landet	473 600	524 600	104 400	104 400

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2023 er regnet inn i resultatene for året 2023

2) Fullt utslag for kalenderåret 2024 (helårsvirkning av oppgjøret) med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst fra 2023 til 2024 (jf. tabell 7.1).

8.2 Økologisk melkeproduksjon

Det er 17 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk som inngår i årets referansebruk nr. 12 med økologisk melk og storfeslakt. Presentasjonen i tabell 8.15 omfatter kun regnskapsåret 2021 (basisåret).

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i de tidligere fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Vestfold, Telemark, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal og Nordland.

Referansebruk nr. 12 har 32,3 årskyr, 39,5 andre storfe og bare et lite innslag av andre husdyr. Jordbruksarealet i alt er på 496 dekar, herav 433 dekar eng/beite og 55 dekar korn/erter/oljefrø. Referansebruket leverer ca. 209 000 liter melk og 5 520 kg storfekjøtt. Tilsvarende for referansebruk nr. 1 er ca. 238 600 liter melk og 9 400 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) på referansebruk nr. 12 er 6,45 kr per liter, som er 57 øre høyere enn for eksempel på referansebruk nr. 1. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 2,50 kr høyere og 1,21 kr lavere per kg enn på referansebruk nr. 1.

Tabell 8.15 viser det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, referansebruk nr. 12, i regnskapsåret 2021 og de tilsvarende resultatene for referansebruk nr. 1. Av tabellen går det fram at de ulike inntekts- og kostnadspostene er noe forskjellig mellom de to gruppene av bruk. Pristilskuddene utgjøres i hovedsak av distriktstilskudd melk, distriktstilskudd storfekjøtt og kvalitetstilskudd storfekjøtt. Den relativt store forskjellen mellom de to referansebrukene skyldes både levert mengde og geografisk plassering av enkeltbrukene som inngår. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3729 timer mens det er 3855 timer på referansebruk nr. 1 som i årets beregninger har 32,5 årskyr (og til sammenligning 3707 timer på referansebruk nr. 17 med 30,3 årskyr, 3857 timer på referansebruk nr. 19 med 30,2 årskyr og 4008 timer på referansebruk nr. 21 med 29,4 årskyr).

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2023. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2021. FRAMREGNEDE TALL FOR 2022 OG 2023.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2023

Tabell 8.15 Resultatregning for 17 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk nr. 1, regnskapsåret 2021. Kr

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk nr. 1
Antall årskyr	32,3	32,5
Omsatt melk, liter per årsku	6 470	7 343
Melkepris (uten tilskudd), kr per liter	6,45	5,88
Jordbruksareal i alt, dekar	496	483
Sum inntekter før tilskudd	1 854 400	2 100 500
Pristilskudd	69 700	187 500
Produksjonsuavhengige tilskudd	820 900	723 900
+ Tilskudd i alt	890 600	911 400
= Inntekter i alt	2 745 000	3 011 900
Variable kostnader	760 400	997 300
Faste kostnader	891 400	930 300
Avskrivninger	336 400	347 600
– Kostnader i alt	1 988 200	2 275 200
= Driftsoverskudd	756 800	736 700
+ Leid arbeid	217 500	186 300
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	64 300	88 000
– Jordbrukets andel av kår	2 900	5 500
= Vederlag til arbeid og egenkapital	907 100	829 500
/ Antall årsverk	2,021	2,089
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	448 800	397 000

8.3 Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2021, med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå på grunnlag av bruk over et visst økonomisk driftsomfang, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket, og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2021 til 2022 og fra 2022 til 2023 mellom de to beregningssystemene, er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen er det beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2021. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 11 referansebrukene og vekte dem med nasjonale årsverkstall beregnet etter fordelingen av arbeidsforbruket fra landbrukstillingen i 2020. Tabell 8.16 viser at inntektsnivået da er ca. 18 100 kr per årsverk lavere i referansebruksberegningene.

For framregningsårene er det i tabellen vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (volumframregninger fra regnskapsåret 2021 inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2021, viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kr per årsverk.

Tabell 8.16 Vederlag til arbeid og egenkapital i kr per årsverk^{1,2}

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene inklusive volumframregninger	
	Kr/årsverk	Endring	Kr/årsverk	Intervall for endring
2021	382 300		364 200	
2022	430 700	+ 48 400		fra pluss 9 900 til pluss 354 600
2023	440 900	+ 10 200		fra minus 193 100 til pluss 166 700

1) Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget er ikke regnet inn

2) Resultatene er før jordbruksoppgjøret 2023

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2021, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsøkning per årsverk fra 2021 til 2022. Det er en økning også i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen mellom de to beregningssystemene er omtrent 24 800 kr netto mindre økning i normaliserte regnskaper. Fra 2022 til 2023 er det en gjennomsnittlig inntektsnedgang i referansebruksberegningene, mens det er en inntektsøkning i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen er omtrent 23 900 kr netto bedre utvikling i normaliserte regnskaper. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene om lag 18 100 kr under normaliserte regnskaper i 2021 og om lag 17 200 kr under normaliserte regnskaper i 2023.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og ulikt nivå på delposter, er:

- Framregning av melkepris avviker fra totalkalkylen. Dette handler om ulik periodisering av etterbetalinger og er nærmere omtalt i kapittel 5.3. Forskjellen fra 2021 til 2022 er 52 øre per liter melk mindre prisøkning i totalkalkylen, som tilsvarer 18 300 kr per årsverk. Forskjellen fra 2022 til 2023 er 25 øre per liter melk sterkere prisutvikling i totalkalkylen, som tilsvarer 8 400 kr per årsverk.
- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapitalslit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper. Det gir også forskjellig utvikling i beregnet kapitalslit, som må ses i sammenheng med utviklingen i rentekostnadene.
- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) reduserer rentekostnaden i normaliserte regnskaper slik at det blir realrente. I årets beregning gir dette fra 2021 til 2022 et positivt bidrag til utviklingen i normaliserte regnskaper på 24 000 kr per årsverk og fra 2022 til 2023 et positivt bidrag til utviklingen i normaliserte regnskaper på 26 700 kr per årsverk. I referansebruksberegningene beregnes kapitalslitet etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst og det regnes med nominelle renter.
- Produktivitetsendring/volumendring er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk fra 2021 til 2022 i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 11 000 kr per årsverk, mens nedgangen i antall årsverk fra 2022 til 2023 betyr en økning på om lag 5 000 kr per årsverk. Gjennomsnittlig volumframregning på referansebrukene viser en økning på om lag 5 600 kr per årsverk fra 2021 til 2022 og en økning på om lag 3 100 kr per årsverk fra 2022 til 2023. (Volumframregningene på

referansebrukene er beskrevet i kapittel 4.) Totalkalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens måten volumframregningene gjøres på referansebrukene, gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.

- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet veksthusproduksjoner (blomster, tomat, agurk m.m.), birøkt og grovfôr for salg.
- I referansebrukene føres eventuelle kostnader og inntekter ved jordleie slik de går fram av driftsregnskapet for enkeltbruk. I normaliserte regnskaper anses all jord å tilhøre sektoren slik at kapital på bortleid jord er ført på jordbruket mens gjeld og renter knyttet til bortleid jord er tillagt jordbruksgjelda. Et grovt veid gjennomsnitt for referansebrukene nr. 1-11 (vektet som i tabell 8.16) viser en kostnad til jordleie på avrundet 32 200 kr per årsverk i 2021, 34 100 kr per årsverk i 2022 og 35 800 kr per årsverk i 2023.
- I referansebrukene føres eventuelle kostnader og inntekter ved leie av melkekvote slik de går fram av driftsregnskapet for enkeltbruk. I normaliserte regnskaper anses all melkekvote å tilhøre sektoren. Derfor blir kvoteleie en internomsetning.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen omtrent 1 600 kr per årsverk i 2021.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene regnes tilskudd fram med vedtatte satser, mens i normaliserte regnskaper er det bevilgningene for overførbare poster (direkte tilskudd) som regnes inn for budsjettåret 2023.
- Endring i buskapsverdi som skyldes endret antall dyr, gir ikke utslag på referansebrukene i framregningsårene

Budsjettnemnda for jordbruket

Oslo 20.06.2023

Knut Børve

Berit Bjørlo
Siri Voll Dombu
Steinar Helgen
Anders J. Huus

Vilde Haarsaker
Torgeir Dahl Jørgensen
Anders Klemoen
Sigrun Pettersborg

Per Arne Skjeflo
Ole Nikolai Skulberg
Nora Vågnes Traaholt

Harald Moksnes Weie (observatør)

Lars Johan Rustad

BUDSJETTNEMND A FOR JORDBRUKET

Postadresse:	Kontoradresse:	Telefon: 406 04 100
NIBIO, Postboks 115	Schweigaards gate 34 E	E-post: post@nibio.no
1431 ÅS	0191 Oslo	Internett: nibio.no

PUBLIKASJONER FRA BUDSJETTNEMND A FOR JORDBRUKET

Totalkalkylen for jordbruket

ISSN 1503-3325

Totale inntekter, kostnader og resultatmål

Avgitt årlig fra 1948

Volum- og prisindeksar for jordbruket

ISSN 0800-7535

Beregnet på grunnlag av totalkalkylen

Avgitt årlig (ikke 1983, 2001)

Modellbruksberegninger

ISSN 0800-7543

Avgitt årlig fra 1980 til 1992

Referansebruksberegninger

ISSN 0804-4201

Avgitt årlig fra 1993 (ikke 2020)

Resultatkontroll for gjennomføringen av landbrukspolitikken

ISSN 0806-4652

Avgitt årlig fra 1995
